

Pfefferlach, Jan. 1905.

טבוב

הרבי רבי פרהיה מרעננישפורג

חלק ראשון

נערך ניפור עיפוי בז עתיק ימין ידומות הראשונות
יি�בחאות שאר ספרות שנים עם האות ותערית
ימכיא בראש הספר ינליה אלוי הוספה בסוף הספר

ויאו לאו עלה עז

אליעזר הלוי ד"ר גראנדה

בידושם רצ

Frankfurt a. M.

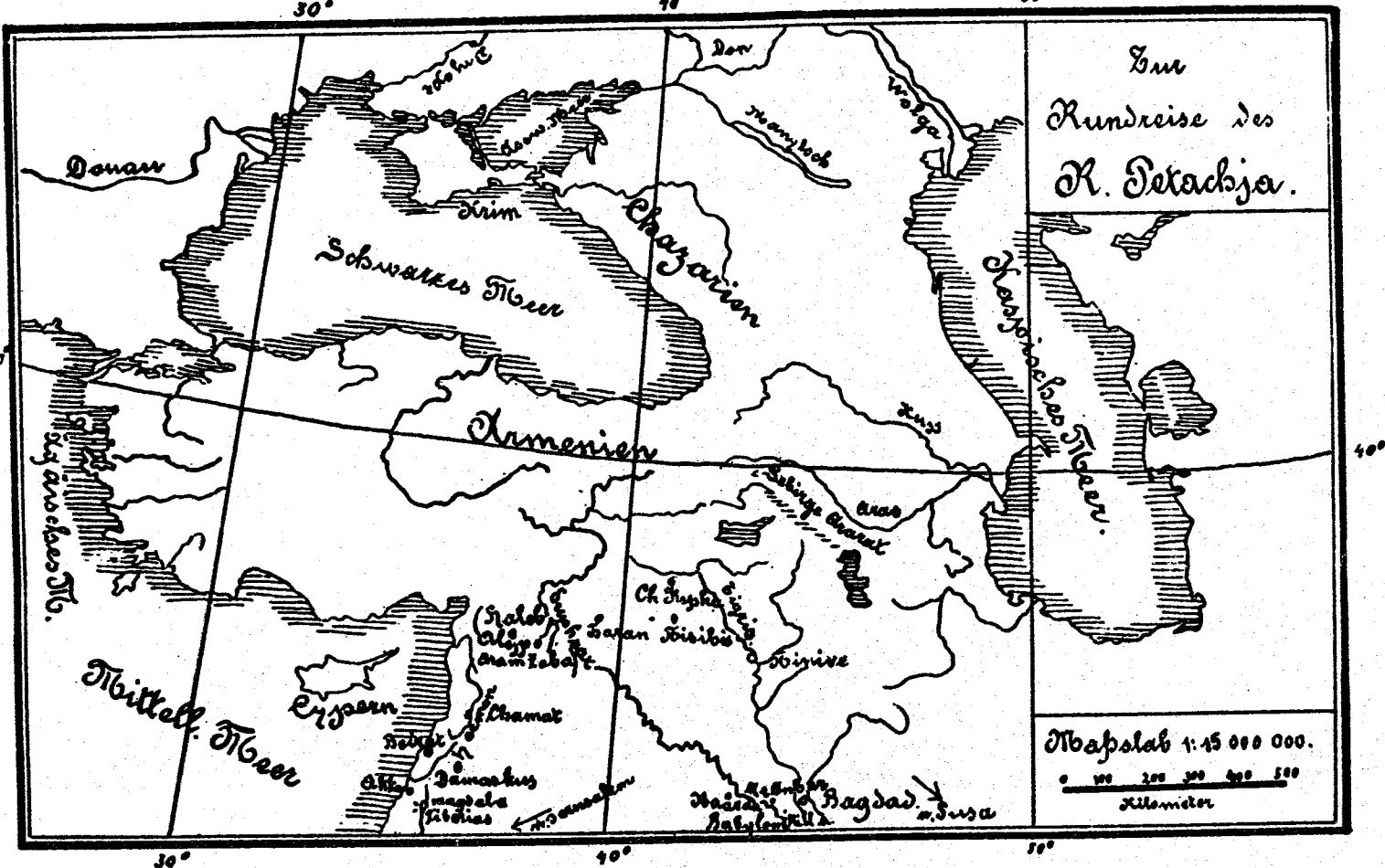
Verlag von J. Kauffmann

1905

Preis beider Teile: Mk. 3

Nachdruck strengstens verboten.

Digitized by Google

הרב אלעזר חלוי דר' גריינחווט ז"ל נולד בהונגריה ביום כ"ח אייר תרמ"י, נסمر להוראה וכיהן כمراה דאחים בקהילת טמושואר משנת תרמ"ב ועד לעליתו לארץ-ישראל בשנת תרנ"ג. בארץ – ישראל שימש כמנתל בית היתומים בירושלים, עד לפטירתו ביום י"א אדר תרע"ג בפתח-חקווה, אליה עברה עם העברת בית היתומים מירושלים.

הרב דר' גריינחווט הקדיש כל חייו למחקר, לתורה ולעבודה. עמד בכתבונים עם גדולי הדור, כתב והוציא לאור ספרים רבים. ספרו הגדול ב-6 חלקים, "ספר הלקוטים — לקוטי מדרשים ישנים" יצא לאור בהדורת מהודשת בימים הקרובים.

הקדמה

אה שספר הסבוב אשר ברה פתריה היצאתי לאיר עיינש
בש' ספרות שנים יאלת הס : א) דף (דפים פראנן) הראשון
שנת 1595 למספרם, היזאה ואט הקורה מאט במציאות
נזהה לו על כל ימי משך עבדתי מאג ערד ספראן זהה
חו' פוריא עפטעין נז' ביען, יארה הנתרן לעיקר ויה
במקומם מעתים נשבתי אחר נז' אחרת, ז' היז' ויזאה
"אגונדייל" משנת 1719 אשר השנתי בשאלת מנת הח
בליא נס' המפקח על עקר הספרים אשר לבוהט הרבני
בעיהיב בזואפעסט יעל פיה חלקתי את הספר לפרקיות רגען
הקל על הקורא בשיבא לחפש בו דבר, ז' היז' ויזאה
צאנלאיגו משנת 1750 איזטה דברתו נס' גמצעית רב.
אות היזאה הואה הייל בטיזו הרב ה' פרגנעם נז'
להשתית עס' הבאי יהורי בעילםطم נטען בבית עקר הספרים
אשר בליפציג יודא תקרה אזל' כיל וכי לייבציגן יוד
סקור כל החכמי דאליה בריך על החבר אשר חטבו לעשיט
עפערוי ז' דפ' זיא זדים אלטניא בחרטוי הפטון, ז' דבון
ודפס ארכויא 1772 ז'. ז' היזאה אבטבענאמער מנטה זדרה, המהבר
הזההסתמץ נס' בן בדזיאן, ז' דפ' זדים זידישטן משנת תרל'ז
בדבוי בספר מסעה יהרב בן דרכי בספר זה, במקומ
שאבוי א' ספר פלוני מתק הגנתי ט' בוהן ובטוקום שם א'
שאחד מהם טיספיטס הגנתי ט' וזה ז' וחת' בוהן, ז' סורה
שאלד אשר טיקוים קוראים המורה נך ז'ך, יט'ה שבצאותו
וירט' וזה להעיר הגנתי לרבר בסוף הספר.

ירנה בהעלווי הבאזי הרבה פעמים את ספר נאי
ונלידות איזער את הספר בעומו לא ראיינו לא ילא ידעתוי כי אם מפה
שהביאה הסדר הידנית טמני. יעל דברתו שם שר' נדרשן בעל נאי
איןני מחבר כי אם מלקט הגני להבייל פה ערות נאנה על זה.

הקדמה

בדהידר ערך ביא פיד בשם נא"ז: ר' ברוחה צד 34:
... קידם את המערה
טבחין ... בטמי מעלית יאנ
לתוכן מערה רחבה ... גובל
השלע יעל אליו פתח ...
ביניהם חתובות ברול עביס
... ירידת מערה יצא ...
ילא היה יכול לביא בוגרת
שם ידברן שם האבות.

... יידתו לתבו טז
בדינה טבחין יבאתי לפערה
רחבה ... בטמי אבן חיל
על השער מיניהם חתובות
ברול גחליה עבות ... יטאט
יצא ריח ... אייא לבנט
עם נרות יתבנתי שדהבות

הנה לפניו שר' נרשון העתיק את ספир ר' פרחן
טמש בלאשו אפס שסתמי בפל' עזמי. חין מוה הלא ידענו
צברומי הממלמים ועד הימים אינס מנזים לשיטים איש להבננ
בתוך הטערת. בן העיר נם ריע מברניריה כמו שבאו
לקמן את לשינו בחשימות לא-ספир המסעתי. אייב ביצד נבננ
צמה בעל נאי שדו בשנת שפאי בערות הבהדרץ עד' דיא
שפאי? וזה מיש שר' נרשון איננו פקידי ומיכאן אהה דן
לייר דבריו של המלך הוה.
על דבריו אחדיו שנשפטו בהערותי הגני להעיר באן.
לצד 17 עיי' יוחנן השלם דפס לינדרן צד 22 עיי'
צד 22 ריש עיא. והושא עם כל הספר שם מסעית ריב
חיא מעד 34 יהלא, לצד 27 עיי' ביחסין שם צד 56 עיא מה
שבאייא בעין זה בשם הרחכמיין יותר מתאימים דבריו עם ר'
בןימין צד 48, לצד 22 אמר רטשיך עיי' מסכת עירובין דף יט עיא
איך לקוש יבי. להערה 205 יש להזכיר עיי' ביחסין צד 22 סוף עיא
שב: ישם הלבני לעור שם שועית על שם יהרו הקביזה בה וביין.
על פרט שאר דבריו דונגעיט לסתני זה בבר' דינזון
דינזון בהקדמי האשבעיות לתרגומי ימיהם הדרשנות.
והיתה חשלפת עבדותי ט' פין תרפה מה יוזלטן הובג'ן

אלעזר הלוֹי ד"ר גריינחוֹט

		[הקדמה]¹
ח' דצמ' 2)	רבי פתיחה אחוי של רבי יצחק הלבן ³	
בעל התוספה ידרכ' רבינו נחמן מראנשפרן ר' יהו ⁴ וזה רבי		
פתיחה בימי רבינו יהודה חסיד כטמבוואר בספריו. וסביר כל		
הארצית עד נהר סטטינן יבל חירושים ניסים ונפלאות של		
הקביה שראה ישבע בתב ⁵ לזכרן לתגידי לעמו בני ישראל		
בצח ינברחו של הקביה שעשה עמו ניסים ונפלאות בכל ים		
יומם יחתם תברך ירחם עליינו ייקבץ נדהני ארבעה גנפיה		
הארץ אמן.		
1. ד' דצמ' (רב' דצמ' (חדישין) / סבוב) הרוב. שם (טרעננשטיין) אהין שם
ר' (בינו)-ר' (בינו).		
2. שם פרענןשטיין (דס' א' נזון בשער הפסטרו טרעננשטיין ד' דצמ' (רב' דצמ' (ויהי-בפסטרו)).		
3. ד' דצמ' (רב' דצמ') (ו) סבב (ו) פתיחה.		
4. שם (ה)חרושים (nisim) (ה)נפלאות.		
5. ד' דצמ' (רב' דצמ') (בבוי) פ' (item)		
שם (כח-אמן) להוציא תעלומות ⁶ לאורה. דס' א' (nisim).		

8

סבוב הרב רבוי פתיחה

לא יזקק לשלו. אין להם מלך אלא נשיים יטשפות,
יעבר ר' פתיחה את ארין קדר לרוחבה בשעה עשר
יומם. יישבו אוהלים הם וויאן למרוחק ועיניהם יפים
מן פניהם שאים איליכים מלה ייחונים בעשביות שנויות נימר.
ר' יובל חוץים הם ימורא את העיפה בהדי דקה פרח¹³ ויריאן
יידר ממהלך ים ימברין אין להם הרים אלא הכל ניא.
יבקהלך ים אחר¹⁴ ארין קדר. הולך לשון ים ומפסיק בין
ארין קדר לבין ארין בורי. ישם מנהג שהנישים מספירות
ימיללת כל הימים יכול להלהה אלה אבותיהם¹⁵ שמהו: את
אטיותיהם בן שעשין עד שיטתי מבנים אי מבנותיהם או
מן המשפחה ידחרניות מספידין¹⁶ את הראותיהם שמות
ומלודיות את בנותיהם קינה יבלילה מתאנחות ומילאות גן
הבלדים בין יצוקן לכולם. יהלך¹⁷ בשםיה ימים. ובסוף
ארין בורי שבעה עשר נחרות יסיבבנדו¹⁸ ישם. מתקבץין
בל הדיזה רבת בספינה למרוחק יבא שמה. יוש שם ים
שמעה סירזין נדיל שם לזר אחר ילזר אחר יש ים

הוזו: נשושים ומטאות.

- 3 ביל אוהלון שם. שם רואים.
- 4 ביל והוזו: חצית שם / ברורים / את זיגזילן.
- 5 ביל והוזו: ים אה/ה / [ב]ארין
- 6 ביל מספירות וטילות והוזו: מספינות וטילות
- 7 הוזו: אבותך
- 8 הוזו: בן שעשין.
- 9 שם מספירות לד"א מספידין ביל והוזו (שתתנו)
- 10 הוזו: ולפדרון. שם בגותיהם שם מתאנחות וטילות
- 11 שם וצוקים. שם בשמנה.
- 12 הוזו: עירות הוזו: יסיבבנדו ביל יסיבבנדו הוזו: מתקבזים
- 13 הוזו: יהלה. שם יבא שם
- 14 הוזו: יהלה. שם יבא שם
- 15 שם שרפון שם ישים

אליה רבים אשר ספר¹⁹ הרב רבוי פתיחה שבסבב
כל הארץ ושב וספר מה שראה ושמע²⁰. היל מפרגן
שביביהם לפולין וטפלין לקוב שבירסא ומרטיא היל בשעה
ימים על²¹ נהר דינפרה ומעבר הנהר החיל לילך באין²²
קדר. אין להם פנינה אלא היירן עשר עיריות של כספים שטוחין
ורצעיה אחת בשפה סבב²³ וויבין יהונלה וכל המשא בתוך
העירות יקושרין רצעיה בשפה²⁴ העירויות בוגביה הטיסים והטיסים
שטיין בין עיברין את המים. ובארין קדר אין אובלן להם
אליא אירן ודרון מבישל בחלב יחלב ונבינה. יהוניתה בשער
משיטין תחתיהם על הסוס תחת האוכף ימיינען את הסיס
ימוע ידבשר חס יאובלן את הבשר. אין היילן באין קדר
אליא עז הייר ייך נשבעין אחד מבני קדר לחבירו ניען
באצעע מחת נתון לאתו שיש לבת עמו ברוך לבלו רהט
והוא ל' בדמי נושא. ועוד שבועה אחר מלאן כל חשות
של מתנה במו פרץף ישותן שניהם המתיר יהולך עמי²⁵

¹ ביל (חרבאים) / הסביבה / שם (אשר סימן) / סבב / (רבו)
ר' עפי דפ"א (רבו) / ה/ ביל ור' עפי פתחו

² ביל (את) כל שם (ושב-וסתע), ביל (ובתחילה) היל
שם לפולין וטפלין שם אבורסיא וטירסיא

³ שם (עד) על. דפ"א דכפרה,

⁴ ביל והוזו: (של) כסומים,

⁵ הוזו: רצעיה שפתה

⁶ הוזו: כפן וכוב. ביל (הוזו) אובלן (את הלחם זיגזילן).

⁷ הוזו: האוסף. וטיגזין,

⁸ ביל (הוזו) (אלא) כי אם / על.

⁹ ביל (הוזו) נוען מחת באצעען(ו),

¹⁰ ביל (הוזו) אהנות הון שם נחתת כל מתחות.

שאינו מסדרי והוא כהפקן יוס בין שני ימם. אם אדם עבר את יס צל סידון טה פוד וכשהריה באTEM שטפוחה ליט שאינו מסדרי מותן. אין הולבן אלא בשחריה נוtheta לצד אורה. III. ערך ג' פתחו בארץ תונרטה (ט) שם הלהה טפוחים בתקות טחט ותונרטה נכנס בארץ אררט. ובצמגה ישים הך עד נציבין (ז) יעוז הרויס נבירות הרו אררט ליטין. בארץ קדר אין יהדי (יש שם טים). אמר להם הר פפרה רמה אינכםאמוניים דברי הפטם' אמר בשובל שלא רבבות אכיזו. יברע שבה חורבן כל הלום טובילן בלבב יאלין בחשץ ייזיבין במקום אחד כל הר פתחו והתפילה טפלדי' אלא טופורם. וכשהייר להם הר פתחו והתפילה שלמי יסיבת המין היה טוב בעיניהם ואמר לא שמעני טעלם מה הוא תלמו.

יבארץ אררט הך בהרי אררט עד נציבין ועד עיר דזון (ט). ביפה ובכסי' של הרו אררט הילך ייטים לאדר שבנדי' נציבין יש קדילה נחה ושם בית הבנתה של

סבוב הרב רבי פתחו
ה יהודה בן בתורה וצבי היה בניותה שבנה עורה. הקטור יש באחת ابن אדמת קבוצה בכיתל שהביא עמו שלקח (ט). אבני בית המקרא, ונציבין ואילך ארץ אשורה. יברואו לשון אחד יתרוגמה לשון אחד וגוננו מט למלאן (ז), וקודר לשון אחר. V. נציבין הך באטנה יטום לנינה (ט) החדרה ונחר חידקל עיבר לעני גינה ומיעבר הנחר הך לצד אוד מהך שלשה טים היה גינה והשנה יהודא שטבה יכול ארץ גינה שחרה בפתח ובתקום (ט) העיקר של גינה שחרה הייר (ט) נהפק בסודם (ט) אין כי עשב זגמת. גניתה החדרה בגנדה מעבר השני. ובניתה החדרה יש קהיל נזרול בששת (ט) אלףיו יויתר ושני נשיים בה (ט) אחד טמי ר' רוד ואחר שמוי ר' שמיאל הם שני בני אחיהם יהם מזור ווד הפלך וכל אוד נוקן וחוב לשנה שניללות מה שבא מזרחי (ט) חזיו לשבלון (ט) המלך אלא שאן מלך קדרין אותו אלה שלטן הדא תח' (ט) בבל. וחזי רטם (ט) לנטיאר יושם להם שורת וכרטיס. אין באותן הארץ חונים ונם בארץ פרך יטדי' יברושק יבבל איזון הארץ אין להם

1	כ'יל וחויזי בתורה טפ גניות
2	טפ קבוע(ה). ד'יך אלקה
3	כ'יל וחויזי בית (ה)טקדא.
4	כ'יל וחויזי וגונטה ק'יזויז וחדר לשון.
5	כ'יל חקל (יעבו) ח'ולך / וכן ב'חויזי.
6	טפ (ט)טקדא. כ'יל וחויזי אחד
7	טפ גנזה-גנזה.
8	כ'יל וחויזי גנזה-גנזה.
9	כ'יל וחויזי ובגנזה.
10	כ'יל וחויזי (ט)אתם. כ'יל וחויזי טגנלהות.
11	כ'יל טיהויזט טפ גנזה (ט) אלהן. כ'יל וחויזי טגנלהות.
12	ה'ז'יזויז גונזן בימה (ט) חוץן ור'יך ג'ז'יז'א חוץן כ'פה ובכ'יז'
13	טגנלה (ט) חוץן כלג נרול. כ'יל וחויזי וכטוף(ו). טפ הילך יטום
14	טפ גזילה (ט) בית.

1. ד'יזו' ואם עבר אדם (אתה) יט
2. טפ טרחן טפ טר טה
3. ד'יך אסחוי
4. ב'יל וחויזי בחוקת ב'יל רודס'א ותונרטה (חויזי ותונרטה (גננה), ד'יזו' נציבים).
5. ב'יל וחויזי אין (טט) טפ (ז'יז' טט. טט חורי'ר).
6. ה'ז'יזויז בחושן טפ א'חד)
7. טט זבאסטר טפ ור'(ר)
8. ה'ז'יזויז (טעלט)
9. ה'ז'יזויז גונזן בימה (ט) חוץן ור'יך ג'ז'יז'א חוץן כ'פה ובכ'יז'
10. טפ גזילה (ט) בית.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.
- 16.

בשפטו ימשלבי למעלה ומטהה³³, כמו שארם עשה ביר
בק דוא עישה בשפטו וטונה ימפראר הוא, ועל הפל בנין
עיר³⁴ ישנוי עשר פרשים ערי עס ו³⁵ שרוני ומצויא שפטו
יעילן בו גנשך³⁶, יגנגור היה איש חיה בכוכבי ישותו ר' שלט
יבנינה יbabel ארין אשור יbabel החכמי שאין³⁷ במווע בק'
במלות, ישאל לי ר' פתיחה מרי יבא משיח? ואמר לו כבר
ראוי במוליה כמה פעמים בבריר³⁸, אבל ר' יודה חסיד
לא רצה לבתוב צו נחדרויה שהיה מסען בדבריו ר' שלטה.
VII. עבר את חירקיך ירד במורד המטי' בחמשה עשרים
עד נן של ראש הישיבה שבבל יהלון בחושך אחר. ומגינה
יאלך קהילות בכל עיר יעדר³⁹ ובכפר. ובא לנו אחד של
ראש ישיבה יגן כל מני פירות⁴⁰ והגן גודל טאו ובו
דייאים יפרזיא אדם להם ועתבים שליהם רחבים. ומשם הילך
בימים אחד עד בגנה בבבל יאן אדם עולה בגדר חירקיך
מן שחרדים יעים הם אלא בגמלים וכפרות כיבשה וקושרים

- 1. ב"ל והוציאו ר' לפ"א כמו.
- 2. ב"ל והוציאו ר' לפ"א עט. שם שמי
- 3. ב"ל והוציאו. ובגינה
- 4. שם. ובגינה. שם (ז) אין.
- 5. ב"ל (הוציאו ר' לפ"א (החסיד
- 6. ב"ל (הוציאו לכתוב (ז).
- 7. ב"ל והוציאו ר' לפ"א כהר' (ז) אין.
- 8. ב"ל והוציאו ר' לפ"א כהר' (ז) אין.
- 9. ב"ל תרך שם ר' והוציאו עשר (ז) אין.
- 10. ב"ל והוציאו. ובגינה
- 11. שם. ובא (בון).
- 12. ב"ל (הוציאו גודל טאו.
- 13. ב"ל (הוציאו ופסוף (איילן)
- 14. דפ"א עד גנרט.
- 15. ב"ל (הוציאו וטעום (הס) ב"ל גמלין (הוציאו (ז) כבודות.

חונים אלא יש לשואי איבלי שילנס הטפדי חכמי רבוי
פעמים אומר לה להתפלל ופעמי אומר ליה להתפלל. יש לשואי
בוחה הסוחר, יוחבש בו את הרשותם אם נוי ויזהו מתוקנים
יחד אס (היהודים) חייב חובי אס הוושטעל⁴¹ חייב חובי.
ר' פתיחה היה חולה, בנגינה אמריך⁴² הרופאי של המלך לא
יהיה, ומגנן שם כל היהודי אורח שימות חצ'י⁴³ המטען ליה
השליטן, יטפני ש"ר פתיחה רוח לבוש בגדים נאים אמרו
עשור הוא יטפני השליטן הדו שם לחתת המפקן כשייתן,
אמר הר' פתיחה להעבورو כל בק חיליה את הנדר הדקל
הנקר רחוב אין עיברין אותו בספינה כי הנדר חודקל⁴⁴
חר' יקל ומפהך הספינה אלא עושין קנים רפסודיות שקי' יליש
עליהם המשא יתארם. ורומס⁴⁵ ברים ומיד נחרפה.
יבנינה היה פול ואין ראשו בילט חין והוא גודו אייל⁴⁶
בשני עגליה תבן בעפע אמרת יפי בחוח יכשחין לאכיל
מייצא צפתה באמתים ובי מקין תבן ימבענש בפי יבשנרהיב
אדם לשילטן הרינה אמרים לפ' וזה נתחמי יהוא יקחתי

- 1. ב"ל והוציאו. צלחנמ.
- 2. ב"ל והוציאו לה[גנ]זיאו. 3. שם (ז) (בון)
- 4. ב"ל והוציאו אס היהורי.
- 5. ב"ל (הוציאו) בגין, שם זאכדו הרופאים.
- 6. ב"ל (הוציאו) הצלטונן.
- 7. ב"ל (הוציאו) הר"ר זא.
- 8. הוציאו בשפינה שם תרך.
- 9. ב"ל (הוציאו) ולדא.
- 10. ב"ל (הוציאו) גונגה.
- 11. ב"ל (הוציאו) ובגינה.
- 12. שם צאנז עינרות.
- 13. ב"ל (הוציאו) באמהיב.
- 14. ב"ל (הוציאו) לאטראן.
- 15. ב"ל (הוציאו) לאטראן הרנת. שם לאטאל שם נתחמי.

הנידות אחריו הנintel.

בנדת הוא עד מלבה יבה חלפי השלטן והוא הטלך. VIII.
הנראל הטוטל ישילט על כל העמים ובנדת גדרה סאד יער
טמהלך יוסט) בסוף יבוקף יותר משלשה ימים גדרה מאה,
יבעד בנדת אלף יהודים (ו הייליטים בסתרים (ו) ואין אדים
רואה שים אשא שם יאנין שים אדים חולק לבת חבירי
שמא יראה אשא חברו מוד היה אומר לי פרוץ רמה
באתחה ? א.א. מכה בבריל וזה יצא ומחבר עמי. יהם מעתפנן
בטוליות של צמד ועצית יהולבי נבדם. יראש ישיבה בנדת (ו)
רבו שטיאל הלוי בן עלי רראש ישיבה והוא שר ימלא חכמה
ותורה שבכתוב יהורה שבעל פה ביל חכמת מעורם יאן
דבר געלם ממעני יירע שפטה יכל התלמיד יידע בנידוא.
יאין עם הארין בבל ארין בבל ובארין אשר ובאריך
טורי יפרט טלא יירע כל עשרים יארבעה ספרים עיקוד וריך
יחסירות יתירות. כי החון אין קורא בתורה אלא מי שייעמוד
לספר תורה הוא קורא. ייש לראש ישיבה אלפים תלמידים
בפעם אחת וסבכוי חמש מאות ייוזר, ובאים מבניים בטיב
וקורם שירעו ליטרין בעיד לפני תלמידי הכתמים אחרים

סביב רב רבוי פרטיה

9

בצ'ירען או יבאי ראי ראי ראש הישיבת ורבו אלעוו הרו
ראש הנילה תחת ראש ישיבת ובית נדול יש לראש הישיבת
ימחופה במעילים יהיא מליבש בגדי (ו) וזה יהוא ישיב
למעלה ותתלוידים ישיבים על הקrukע יהוא איסטר לסתורונטן
ומתורונטן אומר תתלוידים יתתלוידים שיאלים מן המטורונטן
יאם אינו יידע ישאל המטורונטן לראש הישיבת. ומטורונטן
אהר אמר לעד אחד בסבבאת אהת יטהיינגן אדר אמר
סבבאת אחרת לעד אחר. יכל הרהמוּר בוניגן. ידר שנירזין
טפרש לדם.

X. ישנה אהת קודם שבא הרוי פרטיה מת רבוי דניאל (ו)
ראש הנילה וזהו ייוזר שר טראש ישיבה ילבילום יש ספער
היזוחם עד השבטים ירבו דניאל היה מבית דורה. אין המלך
נץן להם. ראש הנילה אלא על פי שר היודה. אין שם
הדאינין לדיות ראש נולה אלא אתם שני נשייאט מבית
ריד יטקצת השרים ביחסים (ו) ביל דוד (ו) יטקצת ברני
ישראל (ו) יעדין לא השתי, והט תלמידי הכתמים. ידר דניאל
רא הייל בנים כי אם בנות ירבי (ו) שטיאלייש לו ספר
היזים שלוי עד שמיאל (ו) הדמיין בן אלקנה אין לי בנים

- 1 שם ושבידות ביל וחויזו אלני (ג'ו)
- 2 שם (ה) ישיבה
- 3 ביל וחויזו (ו) מטורונטן ביל ט (ט) מטורונטן
- 4 דאס (ה) ישיבת
- 5 ביל וחויזו הריך דפא ר' (ב') דניאל
- 6 ביל וחויזו (ה) ישיבה שם ספר היזום
- 7 ביל וחויזו הרואים ביל וחויזו אוטו
- 8 שם לטה באתחה (ה). ביל וחויזו פטושטן.
- 9 ביל וחויזו זכיות והוליכים
- 10 שם (הלוי).
- 11 ביל וחויזו מי שייעמוד צע"ת.
- 12 ביל וחויזו (ב) חמתה.
- 13 ביל וחויזו (תלמידי הכתמים) / לומדים/

2

- 2 ביל וחויזו חלאי הצלchan.
- 3 ביל וחויזו פאו.
- 4 ביל וחויזו פאו.
- 5 ביל וחויזו שם (ארם) (ו) (סחטן).
- 6 ביל וחויזו צבא (ו) ראה שם (ו) מטייד
- 7 שם לטה באתחה (ה). ביל וחויזו פטושטן.
- 8 ביל וחויזו זכיות והוליכים
- 9 שם (הלוי).
- 10 ביל וחויזו מי שייעמוד צע"ת.
- 11 ביל וחויזו (ב) חמתה.
- 12 ביל וחויזו (תלמידי הכתמים) / לומדים/

15

אלא בת אחת יהוא בקראה בתרתודה יהוא טלהותה
בקראה לבחריים ^{๖๑} יהוא סנירה בבניין דרכן חלון אחד
התלמידים בחוץ לטחה אין דיאן אותה, ובכל ארץ אשיך
יבדקש ובערי פרם וטירן ובארץ בבבָן אין דעם דין אלא
מה שמוסר ר' שמואל ראש ישיבה וניתן רשות בכל עיר
לדין ולהוריות בעיר. והחכמי הילך בכל הארץ, ובארץ ישראל
וחבל ירושם ממני, ושיל למששים עבדים משרותים שודדים
את העם בטקלות, והחכמים לאחר עמידה התלמידים שיאלים
מנני חכמתו המולית ושיאר כל טני חכמה.

יערים נדולים ^{๖๒} הם בארכן אררט וטעת יהודים IX 10
שם, כי מתחילה היו שם יהודים הרבה בימי קדם והרוני זה
אי זה יגפרתו ולהלכי לעיר בבבל טרי ופרם, ובארץ ^{๖๓} ביש
יבארץ בכל יותר מששים רביוא יהודים וכן בארכן ^{๖๔}
ביש יבארץ פרם. יבפרם שעבוד ^{๖๕} נחל ליהודים וצער נדייל
לבן לא בא רבינו פתחויה אלא בעיר אחת של פרם. יבל היה
שבבבל נתון והב לשנה לנילטהו לראש ישיבה כי אין
מלך מקבל מהם מס אלא ראש הישיבה, ושלום ליהודים
שבארץ בבבל.
והמלך שרה קודם בימי רבינו פתחויה ^{๖๖} אבוי של

רבוי דנאל היה אהיב את ר' שלמה מפני שהמלך היה
מושע מהפט וראש נלה בריד הטלך. ואמי לר' שלמה מפה
רצאה לראות את יוחוקאל הנבניה שעשה נסום יאמר לו ר'
שלמה לא תוביל לראייתו כי קרש הוא ילא תוביל לנליה את
קבורתו. אמר לי המלך כי רצאה לדעה אמר ר' שלמה והוקני
אדמי הנה בריך ^{๖๗} בן נריה תלמידיו קבור סמיך לחכמי
אם תחפין תגלה קבריו אם תוביל לראיית תלמידיו ואחר כן
תראה את רבנו. הלא יקbez כל הרשות יצזה לחפוץ ובל צי
שחפר בקבריו של בריך בן נריה היה נפל ומט. היה שם
זקן אחד ישמעאל אמר מלך אמר ליהודים שיחפרו אחורי
יאמרו היהודים אני יראים אמר המלך אם אתם היופטים
תורתי של בריך בן נריה לא ייק לכם, כי כל ישמעאל
שחפר נפל ימות. אמר לו ר' שליטה תנ לנו ומן שליטה יטמי
שנתענה ברוי שטוחול לנו, ואחר שלשה ימים חפרו היהודים
ירא הוקן, ואיזון של ברוך בן נריה ^{๖๘} שני אבני שיש דיא
בתוך שניהם ומקצת התלית יצא מבין האבנים. אמר ודפק
אין שני מלבים ומשתמשו ^{๖๙} בכbara אחד, אין נאה לזריק
זה להיות אצל יוחוקאל אני רצאה להביא בתקום אחר. ונשא
האבני שיש עם הארין יכשבא ברוחק מכך יוחוקאל טל

1. ב'יל (והוציאו ר'בוי).
2. ב'יל (והוציאו נסום).
3. ב'יל (והוציאו אם' [לו] ר').
4. צע אדרני (המלך) הוציאו להוציאו
5. הוציאו (ו) אחר צם יקbez
6. ב'יל (והוציאו פטר) (היה) (להוציאו ומל) (ו) מטה
7. ב'יל (והוציאו נפל (ו) מטה צם שלמה שם (שלמה) (ב'יל)
8. ב'יל (והוציאו ר'בוי) גדרה (צ'ן) (ב'יל) אבני שיש (ו) הוא
9. ב'יל (והוציאו פטר) (בארץ בו'ו) (בארין)
10. ב'יל (והוציאו בא ר'בוי)
11. ב'יל (והוציאו והוב (והוציאו השנה) לנילטה
12. ב'יל (והוציאו (סקל) (פסקף)

לא יכול ללו מפקמי⁶⁶) וכל הסיסים וכל הפרדות לא יכולו הוויאן מפקומו, אמר ר' שלמה באן בהר הצדיק ליקבר קבריו שם את הארון ובנה עליו פלטין יפים על קבריו.
ונתן ר' שמואל ראש ישיבה בתה יוחטמו לר' פתיחה. XII. 5
בכל מקום שיבא שם שיתירו אותו ייראי לו מקום קבורה תלמידי חכמים והצדיקים. בארץ הכל לומדי פ"ר רבינו שעירה שעשה מכל⁶⁷ הקביה ומשחה⁶⁸ סדרי גען רב האין זdem קבורות תחת הר סיני וכן רב העיר יאשן זdem קבורה של יהוקאל במדבר וישנו ביר החרטים יאשן זdem מבנרת⁶⁹ וכבריו של יהוקאל במדבר ונידר היהודים העיר קרובה⁷⁰ נמרל לקבר ונידר היהודים המפתיחות. סביבב לקבר יהוקאל מוקפת חומה ועיר גנולח וחצר נחל וליחיפה אין שער אלא שער קפן וקצר והיהודים פותחין השער יוכנסין בו על יידיהם ועל גניהם כי נמק דהו. ובחג הסכיות באין כל הארץ שמה והפתח מרחוב ומגבעה מארוי את עצמו עד שנכנסין בו עם הגמלים ובאים שם זdem בטיטחים אלוף אי בשמונים אלף יהודים בלבד מישמעאלים. ויעשין סכית בחזיריו של יהוקאל ואחר כך בקעין הפתח בבחלה יבטים דיאים יונגןין נדרים ונרבotta על קבריו. יבלמי שער או עקרה אי בהמתו עקרה נידר מתפלל על קברי. אמר ר' רבי פתיחה שהיה רשר אחד טסיא נתקעה

זהו הנזכר שם יאמר אני ברוך יאין לו שם אחר. XIII. נינן לי הכהן כחמייש⁷¹ בחורים ברוחמים ובכלי עין תייריו אותו, כי אם אתה אצלם ובבל ואין חוששן על המלך. גם כדבר ונקראין זdem חרומות על שם שנולים וחוטפים זdem מכל אמות יפניהם בעשב גרוינה ואין מאמין אלא⁷² באלה יהוקאל בין זdem קיראן לי כל היושמעאלים והוא במלך ים או חצי ים מבנרת⁷³ וכבריו של יהוקאל במדבר וישנו ביר החרטים העיר קרובה⁷⁴ קרובה⁷⁵ נמרל לקבר ונידר היהודים המפתיחות. סביבב לקבר יהוקאל מוקפת חומה ועיר גנולח וחצר נחל וליחיפה אין שער אלא שער קפן וקצר והיהודים פותחין השער יוכנסין בו על יידיהם ועל גניהם כי נמק דהו. ובחג הסכיות באין כל הארץ שמה והפתח מרחוב ומגבעה מארוי את עצמו עד שנכנסין בו עם הגמלים ובאים שם זdem בטיטחים אלוף אי בשמונים אלף יהודים בלבד מישמעאלים. ויעשין סכית בחזיריו של יהוקאל ואחר כך בקעין הפתח בבחלה יבטים דיאים יונגןין נדרים ונרבotta על קבריו. יבלמי שער או עקרה אי בהמתו עקרה נידר מתפלל על קברי. אמר ר' רבי פתיחה שהיה רשר אחד טסיא נתקעה

- 4. ב"י יהונתן נזיריאב היינזון / חותמים (וזוטרים)
- 5. ב"י יהונתן אבא באדרה
- 6. ב"י יהונתן קוראים
- 7. ב"יל יהונתן גמל לקובר ב"י יהונתן הספתחו
- 8. דגוניא ובאני
- 9. ב"יל יהונתן גמל לקובר ב"י יהונתן הספתחו
- 10. ב"יל יהונתן (ראש ישיבה) לר' צפואר
- 11. ב"יל יהונתן פולוש
- 12. יהונטה. ב"יל יהונטה (סודים) / פערדי
- 13. ב"יל יהונטה ספר ים
- 14. ב"יל יהונטה (שאטטי)
- 15. ב"יל יהונטה שאלת מלח

- 1. ב"יל יהונטה יכולו ללו מפקומם
- 2. ב"יל יהונטה ולהוון / ללו/
- 3. ב"יל יהונטה שיתירו
- 4. יהונטה רבינו
- 5. ב"יל יהונטה (ראש ישיבה) לר' צפואר
- 6. ב"יל יהונטה פולוש
- 7. יהונטה בותה. ב"יל יהונטה (סודים) / פערדי
- 8. ב"יל יהונטה ספר ים
- 9. ב"יל יהונטה (שאטטי)
- 10. ב"יל יהונטה שאלת מלח

יהיה⁶² במלין ארבעת ימים מקבר יהוקאל גדר אם תרד חסיפה יון הילך ליהוקאל: אחר ימים ולה נזהה כי היה טוב יהמל עליו ולא נתנו ליהוקאל וברח לה הילך של הסוסיא מעצמו ניבנים לתוך חציו של יהוקאל: נתרחוב השער עד שבנמו. והיה השער מփש בכל מקום הסום ולא מצא.⁶³ שט אל לבו אמר בשבייל שנדרתהי לחת ליהוקאל הצדיק⁶⁴: הילך שם ימزاו שם זרעה להוציא ולא יוביל כי הפתחה נבזק. אמר הרודי איני על⁶⁵ חנס שנכנס הנה שמא נדרתהי אתה לצדיק? יהודה לו ואמר נדרתהי ליטא עשה שאיציאן? אמר הרודי קח בכף ושית. על קבורי אם תשים שיין ייצא הסום. נון הכסף מעת טעם עד שתנתן שיין עד שנתרחוב הפתחה ויצא

ויר פתחה הילך על קבר יהוקאל והביא בידו זהב יגרעין של זהב נפל טרו הנרעין ואמר אדוני יהוקאל לבביך באתי נפל מני הנרעין ונאהבו בכל מקום שם סבר שמא אבן ביתה, לא ראה יהלן ימצא הנרעין ונתנו

סבוב הרב רבוי פתיחה

15

על כבר יהוקאל. יבל ישמעאל שוויל לאתו מקום⁶⁶ שם מוחפט הילך ורק קבר יהוקאל נוthon מותגה ונדרת הייהוקאל גיד ומחליל אמר אדוני יהוקאל אם אשוב אתן לך לך. ידרך מרבר הילבים שם בארכבים יוס ומי שירע ברך הילך בעשרה ימים מקבר יהוקאל עד נדר⁶⁷ סטבטין. יכול מישריצה לכלת הארץ טוחקים מפקוד ביטו או שום חפץ יהוקאל יאמיר אדוני יהוקאל שטיר לי חפץ זה עד שאשוב אל תניה לחתה שום אדם אלא יורשי וכמה כיסים של פמץ מיניהם שם שנרבבי לפי שכמתו שניות מונחים שם. והי שם ספרים וואה להוציא אחד מן⁶⁸ הרים אחד מן הספרים ירא היה יכול כי אהוטו יסוריין יעירין. לבן⁶⁹ מתרפים כי העילם מיהוקאל. כל מי שלא ראה בנין פלטיין של הנדרל על קבורי לא ראה בנין יפה טועלם. יגפניט⁷⁰ מוחפה והב על הקבר סיד נביה באדם ועל הפיר סביב ויל נבוי בנין של ארצו מיהוב עין לא ראה דוגמתו. יש לא הילנס שאדם בכנוס הראשי מחליל יטעהה עשו ביפה נחלקה של זהב

ב"ל וחויזו צחיה חולה. שם (לאתו מקום שם) על קבר

- 1 שם הלה. שם וגנן
- 2 ב"ל וחויזו זואט
- 3 ב"ל וחויזו ליר בארכין
- 4 ב"ל וחויזו ספרים (והיה) ב"ל וחויזו להוציאו שם
- 5 (אחד מן הספרים)
- 6 שם צורות ב"ל וחויזו ועוזון ורפ"י. לכן מתיירות
- 7 ב"ל וחויזו בין
- 8 ב"ל וחויזו רפ"י בין
- 9 דפ"א באדם. ב"ל וחויזו בין
- 10 ב"ל וחויזו חלונות.
- 11 שם ופלוי טמן
- 12 ב"ל וחויזו שחן היה. שם בוכב בן בדרכו. ב"ל וחויזו זהביה.
- 13 ב"ל וחויזו סבור שם צבואה. ב"ל וראה ומצא

1. ב"ל וחויזו שם ארבעה ימים

2. ב"ל וחויזו הולך

3. שם חציו

4. ב"ל וחויזו נפל שם אל

5. ב"ל וחויזו (אלא) על הגם רדסיאו איטי על חנס

6. ב"ל וחויזו צווי

7. ב"ל וחויזו שני

8. ב"ל וחויזו נפל (ו)בידי

9. ב"ל וחויזו צבואה

10. ב"ל וחויזו צבואה

11. ב"ל וחויזו צבואה

12. ב"ל וחויזו צבואה

13. ב"ל וחויזו צבואה

14. ב"ל וחויזו צבואה

15. ב"ל וחויזו צבואה

16. ב"ל וחויזו צבואה

17. ב"ל וחויזו צבואה

טעלל¹, אף מקיף מבפני יבל ומכיוון תכונת יפה פאר שלושה נורות של שמן ות דולקי שם ישים לילה יקיעין מ- המתנות שנינן שם השמן ות ימוליקן עלי בשרשים ניריתן. יש טמנים על המתנות שנינן על קבריו בפארם פרחים זה צמונה אחר זה, יטהו מפניהם שנינן על קבריו פרחים בית הבנט שעריך תקון ימשיאן כי ובו יתומות יזרימות יפרנסן התלמידים שאין להם בטה להתרפנס-יבננה יש שלשה בתו בנסית לבך טאותה שבנה רניאל במקום שעמד הפלנק משפט הויאר מוה אחר ימוה אחד כמו שבתו בכפר דניאל².

ובחוות רבי פתריה על קבר יחזקאל ראה בבזיז עיפר שפנוי בפני אדם והיה הפרט השער מצטער יאמר מפורט בודני טבוחתי יתפסים כך כל בית שהוא העוף נמצוא כי ידי רחוב, וראה בשרצעה, העוף לצתה כן החלין נחפן העוף ימת ישמה הפרט דשעיר טaad יאמר מאחר שמת העוף נחפן הנוריה, ואמר ראש הושבה לר' פתריה שבמי קדם היה עסדר של אש על קבר יחזקאל אלא שבאו בה פריצים

- 2 ב'יל והוציאו לר'א גנות דפ"א הולק' דוציאו' וקוניט'
- 3 שם שנונתים דוציאו' גנות לר'א בשלשים נורו'
- 4 ב'יל והוציאו' פרנסין
- 5 שם שנונתים
- 6 ב'יל והוציאו' (לאבד מאורה) / טבוח הבנט
- 7 ב'יל והוציאו' (על (ב)) שפת
- 8 ב'יל והוציאו' ר' (ב)
- 9 שם בכנו אדם
- 10 ב'יל והוציאו' (ותופסם בך)
- 11 הר'א ז (ז) החלון
- 12 ב'יל והוציאו' (ה) צפוד (אל)

חילולה שני באים בתג הסוכות לרגל בשםינים אלף ידיינו בהםם אנשים שאין מהוניכם ונסתלקה עמיד האש, ובאותו זאת עישון סוכות יצא ביה קבריו.

XV. ג' נהר פרת ונهر³ נבר נפולין וה בוה ניכרים, מעבר נהר פרת במל ננד קבר יחזקאל קבר⁴ חנניה מישאל יעוריים יכל אחד לבך יערוא⁵ הספר)-וחדר ובא בשני ימים⁶ עד נהרעד יהעיר בטהך של ראה ישבה בקצתה העיר יש⁷ קהילה, יתראה חותם של ראה ישבה ידראי ל⁸ בנישטה דשב ייְהוָה, ישלש חומותה מבנים יחימת טערבית על נהר פרת יכל החומה אין לה לא אבן לא לבונה אלא הכל מעבר שהביא עמו יכנית, ואין נג לאותו בית הבנט לי המל ריבוי, יאמרו לו היהודים שביליה ריאן עמוד אש יצא שם יוקל עד קבר ברוק שבתבי¹⁰ לעיל, יחוור לשם יבא לעיר ששבת¹¹ טילו, ושם קבריו של ד' מאור חנקי היא ר' מאור¹² זאתני, ויש לפניו העיר אצל הנהר שדה יבאותו שדה יש הקבריזגה¹³ הפרת רבה לעלה

הוציאו' וחללו	1
ד' נ"א שניות מהוניכם, ב'יל וחותאו' ונסתלק(ה)	2
שם בית (ה[קברות])	3
ד' נ"א (בטעות) בבר,	4
ב'יל וחותאו' (לנהר פרת	5
חותאו' והראה לו ד' נ"א בנטה	9
חותאו' בערבות(ה) ב'יל וחותאו' (ב) כל החותם	10
חותאו' רואים ב'יל וחותאו' (ו) ווולד	13
ב'יל וחותאו' (תנקוי) ד' נ"א הוא (זאתן) ר'	15
ב'יל וחותאו' (תנקור) / הסים/ ב'יל וחותאו' ובאותו (ה)שרה שם רבה על קברו לעלה	16

על קברי ילקחו מן המטען שנידרין היהודים יישמעאלים
יבנו עיר עליי סביב לקבורי ומגדלים בהן חמי' ובויה יפה על קבריו,
ישמעאלים קידין אוית' חניך מפני שפעם אהות בא השילטן
יזהמוד אבן אחד במעלות שעילין כי לקבורי. יבללה בא
אלרי ר' מאיר בחלים יתפס אוית' בגרכויו ירצה לתנקו אמר
לי ומה נולת אבן שלו ? וכי אין יודע שצדיק יאהוב
למוקני אני ? או בקש ממני מהילה, אמר לא עשה עך
שתשאנה אתה בעצם על בתפנ' לעין כל ותאמר רשותני
שגולתו אדרני הצדיק. למהר נשא האבן על בהזפי לעין כל
יזהמוד את האבן למקומה יאמיר רשותני שגולתו אדרני הצדיק,
יראים ממני היישמעאלים ימשתחים שם על קבורי גינענן
לי מהונת ינידרים אם יהורי בשלים נתינן ¹⁰¹⁾ בך יכה.
יבבל טקום שר' פרחיה הראה חותם של ראש ישיבה פיד
יעזאים עמו ברוחות יתמיירין אוית' ימcker יהוקאל עד קבר
ברוך בן נריה רוחק טול ומCKER בריך בן נריה עד קבר
נחים ¹⁰²⁾ האלקושי בארבע פרסאיות ¹⁰³⁾ ובנתחים באמצע
קבר של אבא אריבא ¹⁰⁴⁾ וקבעי ארוך שמנה עשר אמות, וחמשה

כ'יל וְהוֹצֵז אָתוֹ תָּנוֹק בַּיִל וְהוֹצֵז הַשְׁלָמָן	1
(ו) חֶמֶר, לְפָרִי (הַשְׁלָמָן) / הַפְתָּחָה /	2
בַּיִל וְהוֹצֵז אֲכֵן אַתָּה	3
הַוֹּצֵז (בְּנֵרוֹנוֹ וּרְבָּה) (רְדוֹעַי) . (וְתַמָּס-לְחַנְקָן)	4
בַּיִל וְהוֹצֵז שָׁנֵי צְדִיק וְאַתָּה לְמֻכָּבָב	5
בַּיִל וְהוֹצֵז (לְפָרָה-הַצְּדָרָקָן)	6
בַּיִל וְהוֹצֵז (רוּאַי) נָתָנָן	7
בַּיִל וְהוֹצֵז (הַשְׁלָמָן)	8
שָׁם (עַמּוֹ)	9
בַּיִל וּבְנְתִימָה דְּהַוֹּצֵז וּבְנְתִימָה	10
בַּיִל וְהוֹצֵז אַפְתָּה, וְתַמָּשָׁה	11

מן האמוראים קבורים שם ידוחים שעשה רבא להלטידי היה שם בלבד שם יהו מותנן בו בימי. וביתה מה עליי. יש רהם מסורת שידיועים קברי זוגיאים ואמרוראים חמיש מאות יוחדים במניין שרויים. וכמוש קהילה פטון לcker של צורך אחד פורשים כלוי מילת על הקבר בשרוחוקים בשם פרושין עליי ^{๑๖} מלהצת על הקבר שאין בית עליי יעד ריב הקברים שעליי ^{๑๗} מלהצת גנד או מלהצת נחש כרונ חחת המהצלה שיטמר הקבנה יאומרים לי בשתגניה המהצלה שמור מן הנחשת. יראש ישיבה כתוב לי טרי המת אוטן האמוראים ^{๑๘} שקיברים שם ושבה ^{๑๙} והכתב בביבום והוא בא מביהם הנה ^{๒๐} וסיפור ^{๒๑} כל מה שהלך סבירום הבעל לטורחו של עילם בהום מורה לרינציפינג ריטסיה מורה לפילין ^{๒๒} יטשם בנה לבורתה הילך בשעה ימי עד קבריו של אדרני יורא הסיפת. יאמרו בימי קדם הדת קבורי של עורא הבודה ^{๒๓} נשבר יבא דעתה אחד יראה תל רישן עליי בא לא בחודש אמבר לשפטן אני עורא הבודה שיקבורי על ידי יהודים יישטני

כ' י"ג	בְּנֵי	בְּנָוֹת	8
כ' י"ד	בְּנֵי וְהַזְוֹזִוּ	בְּנֵי שְׁרוֹעָם	9
כ' י"ה	דְּגָזָא	מֶלֶה	10
כ' י"ו	דְּגָזָא	מֶלֶה	11
כ' י"ז	בְּנֵי	בְּחַלְצָת	12
כ' י"ז	בְּנֵי וְהַזְוֹזִוּ	טְמַחְלָתָתָן וּבְן דָפְזָא	13
כ' י"ז	שֵׁב	טְמַחְלָתָן	14
כ' י"ז	בְּנֵי וְהַזְוֹזִוּ	נְחַיּוֹתָה	15
כ' י"ז	בְּנֵי וְהַזְוֹזִוּ	וְסָפֶר שֵׁם סְבִיבָה	16
כ' י"ז	שֵׁם פֻּנְחָה	לְרַעֲנָנְשָׂוֹרָה שֵׁם לְפָלוֹן	17
כ' י"ז	בְּנֵי וְהַזְוֹזִוּ	(וּבְאָ) הַהְוָה	18
כ' י"ז	בְּנֵי וְהַזְוֹזִוּ	וְשָׁמְנִי	19

בשם פלוני ים לאי כל בני עמי יטווין לא חצ לאותו דבר וטמי הרבה הביאו יהודים ותפורי בכבוד ודריה גן באבנינו שוש ועל השיש לוח חוקן עליי אני עורה הסופר וקברהו בטקס שאמור לרועה יעשה פלשן על גן קברתי ובשעת אחד עשר עמוד גן האש יוציא מקבורי עד לרקיע שעעה אחד עשר ביום ישעת שתים עשר יהולבן שלשה אי ארבע פרטאית טאוד של העמיד ושעה גן ראשונה בלילה נס נראה, ובכל היישמעאלים משתחים שם גון, ידמפתיחות ביד היהודים מן הכתים אשר על הקברים, יהודים ליקחן היהודים ימחלקן להשיא יתרום ויתומית תלמידים וברוי בנסות של ענים.

יקודם שהליך לקבורי של עורה הלך בשם ים XVI לשיטין היבירה יאנטונג גן אלא שני היהודים צבעים והראח חitem של ראש ישיבה יהרא ל את ארונו של דניאל מהזהלה היה קבורי בצד אחד ובאותו צד היה בכל הארץ שבע גדי יתצליחה יברכה יהוי בעבר הנגר בצד השני אומרים באבניל

- 2 **בייל וחויזו** והוא ב' אבני ציון, לזריאו והיה באבניל, לזרוא' באבניל
- 3 **החויזי אני עורה המפר**
- 4 **בייל וחויזי ובשעת יא שם (האש)**
- 5 **בייל וחויזי צעה יא' בזם ושעה ייב' שם שלש(ה)**
- 6 **בייל וחויזי נס נראה בשעה ראשונה של לילה**
- 7 **שם (ו)כל שם (שםה)**
- 8 **שם וסתמאתות מן הכתים שלל הקברים (הטה) בידין**
- 9 **שם לוקחים שם (ומחלקין להשיא) /מטשיין/ (בחם)**
- 10 **בייל וחויזי (צבעים)**
- 11 **שם (ה)ישיבה שם והרואה**
- 12 **בייל וחויזי (ובאוות גן) (ה)היה (בכל הארץ)**

שאין הצדיק קבור חלקינו לפניך אין איזינו מבורךת, והיו מלחותה נרולים גן תיריר ביןיהם ונול אילו הארון ונעם חורי ונול אלו עד שבאו זקנים יעש פשרה ביניהם ולכך הארון ונעשה עמו רול נכוהה בהן. הנגר ותלו עליהם הארון בשלשלותה של ברול, והארון הוא נשחת קל והוא באצע הנגר, והארון עשר אמות נכוהה מן הטים' ורואין אויה למורתוק' בוכיות יפה, ואמרו היהודים כל גן ספינה שחולכת תחת הארץ אם הם ובאין ילכו לשלים אם לאו התביע במשם, ייראים לעבור שם, יאמרו לו שתחת ארנו יש רנים גנים של והב באוניהם, ודיו לא עבר תחת ארנו אלא עמד על שפת גן רואת הארץ.

זיהור לבגדה ודראו ל' גנלא פרהא גן דנמוך הוא דרנלי רקן וכשהחפץ אדם לרוכוב קשו עליו שלא יכול, והרכיב סולק טה שהות אדם וולך בחטשה עשר יום חילך גנלא פרהא ביום, וזהר היה יכול לרוכוב אלא שאין אדם יכול לסביה, יברנע אחד מרגל מיל, והדרוא גן לו שערי בגרת השערים נבידות כי אמות ורוחב גן אמות של נתחות קל

בייל וחויזי בחלקו	1
בייל וחויזי אלו שם (ו)ם	2
שם אילו ונולו	3
בייל וחויזי (הארון)	5
חויזי בחולכת	8
בייל וחויזי שפטונו.	11
בייל וחויזי והרואה לו שם פרהא	12
בייל וחויזי מה (ש)ארם (שהיה) שם יטום.	14
בייל וחויזי פירמא בזם (אתה). שם (ה)ארם	15
בייל וחויזי והרואה לו, שם (ה)גננות	16
שם ורחבו י' אמות	17

מציריך שאין אדם ידרע לעשות דגש, מספר אחד נפל אין אין שידע לתקע כי מספה, מתחילה הי סיסום רהיעס לאחריהם מבני שראים ווהר נדשות היסים נרא לחסיטם ברצם לקראותם יברוחים,²⁶ ולקחו חומץ הותיחי ושבבי על השערם העבר זוהב של קלל בשבי היסים שיבננו, יראו למעלה מעט שלא נשבק החומץ עלי, והשערם האל משעריו ירישלים הס.

ידאש ישיבח יש לי בשים²⁷ עברים ימי שלא יעשה במרחה הציזי ביה יידאים ממן, יהוא צדק יענין ימרא תירה ילוש בנדוי והב זכבעין בטלה, פלטן שלו ביריעת של מילת בטלה.

[יהלך בשני ימים מבבל עד קעה בבבל הרשנה יהנה²⁸] XVII.
ביהו של נבוגונזר הרשע חרב ביל' ואצל ביו עמד יביהו של דנאאל באלו חדש 'במקום מישבו של דנאאל אבן יש' במקום רגלי' שיעש. אבן אחר למעלה שהספר מינח עלי

23	סבוב הרב רבוי פתיחה
5	שכבה ממש, יכבותל שבן דנאאל לבנה נבוגונזר חlein קון שהוה בשלך ²⁹ כי בתבום; ומעלות למטה שהי ישבים לפניהם שלוש חכמים כשרים ואצל מקום מושבו לימון התקעה אבן ואמרו במסורת בודינו שם כל בית המקדש טמנים, פעם אחת באו שלטוני להפור מפני שהונדר להם ישלחו הבן געל מוחים לפיקד לא לךו כלום ממש, יצא מאותו חדר שיצא מן ³⁰ הפטן העלייה בעובי החומה במודנות עד וזה בעילותה שהי ³¹ מתרפל בו דנאאל הפטן מוטה שכיבין בגנד ירושלים ייכן באמוניה נעה שלא היה יכול אדם לងיד. יחוור ואמר לא ראה אשה כל זמן שהיא מפני شمוכיות יגניותה הנ, וכל אחד ואחד יש לו מקוה בחזירו לא יהפל עד שיטבול, והולכי דרכיהם שם הולכי בלילה אפני החומית יכotta החורף גידל הכל לשם, ובחורף לשם כימית הקין בכאן, ומלאכתם מרובה בלילה, יגביל ממש עלם אחר, יעקרום בתורה ייראת שמיים ואף הרישומים נאמנים, בשיטור הילך לשם נתן הסחרה בביה אחר יהילך ל-
10	ב'יל (הוציאו ויצאו)
15	ד'פו"ז ורדו"ז בן הנטפתן וב'יל (הוציאו חדר (שיצא-הפטן) ונעלתו
20	הוציאו (עד) בעילותה שם וכן ב'יל אשכונן (בגנור
25	שם באומנה (אדם)
30	ב'יל (הוציאו נשלא
35	שם בהגנו / איינו מתרפל/ שם טנתה] ורדו"ז [ל]שם.
40	ב'יל (הוציאו גודל ורדו"ז גודל ב'יל ו(הוציאו ורדו"ז ורדו"ז (ובהורף לשם)
45	ב'יל (הוציאו בפזותה שם (ס)רובב
50	ב'יל (הוציאו ובשא(ה)סוחר

- 1 ב'יל (הוציאו) (ירע) (יבול) שם נפל (טוטטנו)
- 2 שם (שוווד ב'יל (הוציאו ב) (אתו), שם היה והאומות
- 3 שם לאחוריהם (בשוראנו) שם שוויאן שם נחותה שם נראות
הוציאו וברתונם)
- 4 ב'יל (הוציאו) ורנאה למעלה
- 5 שם (הט)
- 6 ב'יל (הוציאו) (הישיבה שם (בשים) / בטה/ד'פו"ז ייעשו
- 7 הוציאו יכוחו
- 8 שם ולובצת בנדוי
- 9 ב'יל (הוציאו) (בשנוי) / בטה/
- 10 שם (הרשות)
- 11 ב'יל (הוציאו) (בשנוי) / בטה/
- 12 שם (הרשות)
- 13 ב'יל (הוציאו) (הו)תדרש
- 14 שם שיא

סבירין הסחרה בכל מקומות על השיקום אם ריצים לה' במו שדיבר הסוחר דרי טיב יאמ' לא' ורא' הסחרה כל הרגלים. יאמ' ריאה שיתקתקן ימבר איתה יהבל נאנטן. ובבבל יא' שלשות עזען בתו ננטית לבד משל דניאל. XVIII אין חון לשם ולמי שטעה ראנש ישיבה יתפלל אחד אמר ביהוד מאה⁽³³⁾ ברבות עיינן אהורי אמן יאדר כן יעמיד אחר יאמר ברוך שאמר בקהל רם יעמדו אחר יאמר בז' השבחות יטפייעס איטוי הקREL יוקלי נשטע בעלה מבולס בדי שרא' יטהורי יהבל אחריו יאמר ישתחוו קודם יישע יאהס⁽³⁴⁾ מתרפלל. יהולקים הרפילה לבהה הנויות. ירא ידבר אדם עם חכידי ביתה הבנשת. יעמידים בתרבויות יהבל בדי מנעלם בביתה הבנשת יהיפם. יבאלרמן⁽³⁵⁾ שיין בנין מראה להם ראנש ישיבה באצעבע יהס מבנים חזק דיא הניגן. יא' בחור שיש לי קיל גוים יאמר מופז בדור גוים. בחידוי של מיעד אמרים פומדים בכרו' שיד שיש להם מסורת באיזה נגניות. יא' יש להם גוים עישור עשר נגניות יאל השטנית שמונה נגניות על כל פומדר יש במה

ניניות. ייש לחם מסורת בטעיר⁽³⁶⁾ אחד כמה יש בו ניניות ומישן לבמה ניניות בטנק אח'-ובשהיה הזר פרחהה בעילוהה דרניאל הראי לו ניב ארויות עטוק מאר יכגן האש תעוי מלא מים ימי שיש לה חיל קרות. רוחץ ישיבל כי יטהרפה. יעד בשהיה בבדנת⁽³⁷⁾ ראה שלוחות של טלי זונן משער כי מגני רוחקה שם במלח עשרות מים והארון מישן עד הרי חיטן. מעבר זונן להרי חישן בנויננד⁽³⁸⁾ בונרכוב. ישבעה מלבי משך בא מלאן באלהם שינוי הריהם וחיקותיהם ואם לא' יחריבי את ארצם יתפסו בתורה טשה בן ערמות. נישתו עד שהחילה ודמליך לשחת את ארצם וגנניירו מלבי משךABEL ארצם ישלו לראש היישבה שיטלח להם תלמידי חכמים וכל מי שהיה ענו הולך לשם למדם יאה בניהם התורה יתלמד בבל. יא' ימאן מצרם הילבים תלמידים למדם. יהוא ראה שלוחות גומ⁽³⁹⁾ הילבי לכבך והוקאל בשטמע הניטים יחותפליים שם גענים.

יאמר הרוי פרחהה כי הרוי ארדת⁽⁴⁰⁾ מבבל מלהן חמשה שנים יהוי ארדת נבוזים ודור אחר נביה יטעלת ממן ארבע

ב'יל וחויזו (ויש להם-אתה)	1
ב'יל וחויזו (ה)ר'	2
ב'יל וחויזו (ו)הו) טרפה	5
שם עשרה	6
ד'ז�ז (ולצבעה-וכל ארצם). ב'יל וחויזו שניינו	8
שם לאנו) שם יותפשו	9
ב'יל וחויזו (ה)ישיבה	11
שם זה(תלטוט	13
ב'יל וחויזו (ה)תלטוט למדן. ב'יל הילבי וחויזו הולבו	14
שם בקר	15
ב'יל (חויזו הר/or) (ב) / אחריו/ ארדת (רחוק)	16

ב'יל וחויזו (אותה) (ה)פרחהה	1
שם שדרו' וחויזו' (ה)ר'(ו)	2
ב'יל וחויזו' שיזהו' ראש וחויזובה [לחתפלל/פתפלל] ביה' אחד חויזו' אהורי	5
שם אחד	7
ב'יל וחויזו' וספיטון אותו שם א'רדם	8
ב'יל וחויזו' וכשלותדים וועלם (יעטוף) שם (ה)ישיבה באצעבע(ו) והם [ו]פביבים	11
ב'יל וחויזו' [ה]טומורם שם (להם) פסודות באיזה[ו] שם (יעשו)	15
	16

הרים ¹⁴⁷, שנים בוגר שנים גונגה הרים שר מה בין איהם הרים לא יכול לנצח מה אין הרים לשם כי נתקבב אליהם הרים מלאים קמשנים ושבוטים ובשידוד הטל עליהם יורד מן עליותיהם ונטם. ימי שלתקין בלחה אם הוא מטהן היה נומים אלא לחקון המן עם הקמשנים ¹⁴⁸ עם העשבים יחווכין אליו כי ¹⁴⁹ קשה הם מאה, יהוא לבן בשלה העשבים והקמשנים מאר מרים יבשנבשרין אמרם עם התן יהוי מטהון מדבר ימבר מבני מתקה, אם כי מבשלין אותו بلا קמשנים מה ¹⁵⁰ שיירד על האבניהם אברוי היה מתרדרת מרים מתקה, יהוא בגרענין קמשנים ניתני לאכיל מעט ימס בפיו יהוה מתק יבנש בבל אברוי ולא היה יכול המתקה, ובshallך ר' פתיחה על קבר יחזקאל ראה מגד שר ¹⁵¹ דוד ¹⁵² הפלגה ביליל נפל יהוא הר נביה מאר בד עילאי, ידוע לפניו הרב המלך ¹⁵³ שהיה בימי רבי שלמה אבוי

של רבינו דניאל ראש גילה בשרה הנינה ציצא מקבר ברוך בן גליה יטליות נראת מעט בין שני אבני שיש יפה יותר גדול, חלק לעיר ¹⁵⁴ שם קבר והקרורו לרاري בקבורי יהנה הוא פנור צובב ¹⁵⁵ ונרבך יריה רע עלה ¹⁵⁶ בקבורי שלא היה אדם יוכל לסבול ואמר כל עמו היה שאן ממושת לא נקרורי לא בדורותיהם רואים שברוך בן גליה שלם יטליות יוצא מקרים יהוא תלמיד לנבי; וחושמעלים שהי חפרין הי מתחם יהודים לא הזקן לבך יידע שהיהודים תיפסום תורה של ברוך בן גליה, לא הספיק לניר ¹⁵⁷ הוא אבל עמו עד שמת ונבטלה הנירה שרזה לניר אבל עמו, ¹⁰
יעורא המכפר בסוף ¹⁵⁸ ארץ בבל, ובשעדר ענן האש על קבריו אין ריאן הבית אשר בני עלי מפנו והר שעלי עך קבריו, יאחוריה עילתו דניאל פרוד נאה והרמרום עדין עומדים והבראר של, ימי שהוה לשם מעט היה טבון לשונם כי קרוב היה ללשוניין או להרגים ¹⁵⁹ דרכך דרכך, לחם היה להם בשר בקר,obarאין ישטעה נחל הוהב

כ"ל וחותמו שיז	2
שם בוכה שם (ו) רוחו	4
חותמו שאהין	5
כ"ל וחותמו ירענו	8
שם תורה של	9
חותמו מתבלל(ה)	10
כ"ל וחותמו וכשעדר ענן ד"ז ובשופר ובן דפוי	11
כ"ל וחותמו (עלו) כל	12
שם ואחרוי(ה)	13
שם (נס) (ו)הבר שם (ל)שם	14
כ"ל וחותמו דרכך	15
שם (הוא) לחם (בשר בקר)	16

ונעקבם בלילה ריאן והר' יוסטסן עישן סימן באין באför אי בצד לרמח אין ליקטן העשנן שותה ערין הדוברים מציעים דעם ויש להם והב דרבתן.
זוזן פוני רמאנקן ⁽¹⁶⁰⁾ זוזה לבניה מצעיה לאיזטן דעם
בז' דנאנט שבוז ערוא על ⁽¹⁶¹⁾ האבן חוק עניא היפר, זדרך
הדרך יראם נדרים, טני נדרים, ⁽¹⁶²⁾ ייט נציגי בשמייה ⁽¹⁶³⁾
פאן נדרין, ינטש דנטן יבר העירן הנוד שטס ניבטה יטב
הדרך פון ראיין זדרן לאיזטן, ינטש דנטן ⁽¹⁶⁴⁾ הוא אדרם
צבר זדרן גדרן איזטן דנטן ⁽¹⁶⁵⁾ כי בדרה דרי זאי ש אדרם
אברטן ימעזיטן יידזוטן ⁽¹⁶⁶⁾ מן דנד שמיטן היה מיטש דעיטן
הדרם, ידרך לדנטש יהוא עיר גדרלה יטלך של מזרדים מישר
עדון, יטס ⁽¹⁶⁷⁾ בעשרות אלפיים וחודם יטשא להם יראש ישבד
הו עוזא פלא גורה כי סמבי רבי שמיאל ראש ישיבת מכבבל
ידנטש אריין טיבח בדרכ נוית פורדים יסילנית נבידת שמיט
מקדרה פיטם יבריבת גדרות מאה, יטטס טיבים מאה יבר
פוני פורית מנדרים לנטם, יאמורין הייטמעארם אם נן גן
באין או דנטש נן ערן אם בשמות דנא או דנטש עטוד

- 1 שם (טסטסן) ווינישן (באין)
- 3 ביל' והוציאן (החותמים שם (לטם))
- 4 שם דנאנט
- 5 ביל' (הוציאן אדר)
- 9 שם בדרה דרא
- 11 הוציאן פוני,
- 12 שם יטיבה (שלטב)
- 13 ביל' (הוציאן (רבי שמואל) שם (הוישיבת
- 15 שם פאו
- 16 שם (ו[טנדים]
- 17 ביל' (הוציאן דנטש (הוא חן

בגדי באין מלטשה, יטו שחולק לדנטש רואה הר שער לאדרין
זהר חרמץן והר הלבנון, ובאין סוחן וועג אין כי עשב עצמה
במהפכת סדרים ועכירות. וראה קבר אירן שטמנים אמרה יאמרו
שודא קבר של שם בן נת. אבל הווירק לא אמרו זה
ולסידרא במקהך ⁽¹⁶⁶⁾ עשרים ייט. – עבר הירדן ממערבה כמו
שאמורי ⁽¹⁶⁶⁾ ממערת פטימים.

יבא לטבריא ⁽¹⁶⁷⁾ ישם קהילה, גם באין יישראל יט
קהילות אלא ישאן מהם אלא כמאה אי במאותים או ⁽¹⁶⁸⁾ בעמאית,
בטבריא בית ⁽¹⁶⁹⁾ הבננות שבנה יהושע בן נון, ובנטפדי⁽¹⁷⁰⁾
בביני ⁽¹⁷¹⁾ הקדיש קבר שם ורוח טוב יצא מקבריו. יברוחוקים
טיל מקבריו פריחון הרוחה השיב היוצא מקבריו, יבל קברות
ארין יישראל. בביבן לא של בבל לפני שביבל מום מצאים
אין יטילן לחפץ טעריה עטיקות, יטערע של ר' יש זון
בחור ישמוי ר' נהוואו יש לי בן ישמוי ר' יהודה על שם ר'
יהודיה הנשיאות, יש ל ספר יהודים ערד ר' זרבוי נהוואו ריבא
טיבור בשטחים בשיק יבנוי לפנוי בתנויות וטבוכין שלא יוראו לבאן
ובדאן, וזהו תלמיד חכם וצדיק, לטבריא ציפורי (בלז) ערים

ביל' (הוציאן ז') יטטס, שם יטבורה	5
שם טבריאה שם (ו) גט	7
ביל' (הוציאן) דנטן שם או ביש'	8
שם זטבורה (ויש)	9
ביל' (הוציאן) (כל) קבריט (אל)	11
ביל' (הטטא) זונן דזויי בדונן (הוציאן) גונטן ביל' (הוציאן) (לפי)	12
בי' שם בבל	13
שם ואינט יטולט שם (של) רבי	14
ביל' (הוציאן) (עלטט-יהודיה).	15
שם יהומט. שם זון (כוי)	16
שם זטבריאה שם (ה) עירין	17

צטבנישיר נולר התחנן לפני שאין בחרום... וראה אישא שפְרָעָם שהוה רבן גמליאל במקום סנהדרין יבעבי יש צו ידידין ייבנֶבֶק זוניש מעין שנבע כל ששה מיטים ישבת אפיק' שפה אחת אין בין יבנֶל התחנן יש טורה יבנֶנֶי דיא רחבה גביהן צוד צוד אחד מערה של טמאו יתלטדיין ימץ און הילל יתלטדיין יאמצע צו המערה און שיקעת און נריה היללה בפי ביס יוכנס בביית קומילה סארבעים סאה ייילך יכשנאן שם בני אדם הגניעים יראי האבן מלאה טם ייפים יירקן ידי יתפלל יבקש מה שירצתה אין האבן דרייה בחרחת כי אין באין חמי מן הקרקע אלא עשה אם אדם דען דיא יאדם שאיני הנין לא יראה המים. אם ישבאי פון האבן אלף ברי טים דא קהיה חסירה אל מלאה סדיינוין אין צו המים ניבען.

יבנֶל יבנֶל העדרן יהוא צו עימד בחרום. ידעת זא

1. ב"ז והוועז" (צגדישור) / (צגדיזה) / (צגדיזה) שם (השי מחדרין)
2. שם (השי מחדרין)
3. שם (הוועז) יהורי שם (זובגה) / (זעגע) הוועז" (צגדיזה) פון
4. ב"ז (הוועז) (טיפה) שם (און) לא (גאנזא) צו
5. שם רחוב(ה)
6. ביל' (הוועז) (שוקעת און)
7. שם קובלה
8. שם, שטעה (במי אדם) / (אנטס) / שם יהואה האבן פראים
9. ביל' (הוועז) באיז שם געלאו (לגביז) (אט)!
10. שם (הוועז) שם זילא אדם שאינו שם יראו שם ישאבותו!
11. שם (הוועז) שם יהואה ביל' (הוועז) חפר.
12. שם כדרים] שם יהואה ביל' (הוועז) חפר.
13. שם בהוויתו (וואן — ניבען).
14. שם (הוועז) / (ענטס) /

נתקאי צו) הארבלו בארבול, וזה געש גביה מאה, יהדר געש קבר עיבודיה הנביא זרhook ממענו נתקאי הארבלו בארבול יהדר געש גביה מאה, יהדר עשי מעלה שעילו בו יאמצע (180) הר יהושע בן צו קבר אצלם כלם בן פניה אצלם גבע טעין שם טובים מן הרדי בנויות היבלוותoso גען גען אעל קברים יבל בנין ארין ישראל של אבניהם, ואצל הרבל אחד ניבורת פסעה אחת פאוד היפסע בשלן בן נבר שי היה שדרך בה המלך ינרגען ארין ישראל לאחר מות יהושע.

אמר ר' פתוחה שביל ארין ישראל כמלהך נ' יטם.— יהולן-משם למקים קבר (180) יהוה בן אמוני צו) יהבל יפה בני עדי ייט. אצלם פרודם יבל מיט פירות שם ושימר הפרדרם היה נוי, בשבא ניס שם אין נתן געם מאיטהן הפירות יבשיהדים באן לשם מקבלן בסבור פניט יבז' יאמיר להם יונה בן אמוני יהודי היה לבן ראי לבע מושדר, ימאכין את יהודין, יבא על קבר רחל אצתה מלהך וזה חזי יט

שם נתקאי שם זברה גען	1.
שם (ווחוק-פארבל)	2.
שם מאד (זהה) / ישליך זו בעלות צעשוין בהר/	3.
ב"ז (הוועז) ובנויים דפוי" (גאנט)	5.
ביל' (הוועז) (הקריבו	6.
שם ניכר(ה) שם (בק' ניכר) יהורי	7.
ב"ז (הוועז) (הוועז) בטהך	9.
שם אפטרו	10.
שם נוכטבאו ניס (טמוץ) אוין שם לו פיטמאה	12.
שם באים ב"ז (הוועז) מקבל (אותו) דפ"א מסכין] בסבור	13.
(דרוי) מקבלן	14.
ב"ז (הוועז) אפטו שם נמאכין	15.
שם (ע) לcker	

טירישלים לעל קבר אחד עשר אבני (כנד¹⁸⁵) אחד עשר שבטים לפי שערין לא נילד בינוין אלא בעאת נפץת אין שם אבן בגדנו. והם שיש ואבן של יעקב שיש אחד והוא על בולם ונדרלה הוא מאר משוי הרבה בני אדם. ומשם טיל אחד יש כומרים ילכו את האבן הנדרלה מעל הקבר יקבע אותה בבניין עז ולפחר ראי אותה על הקבר באשר כבהתלה בן עשי במה פעים ימצע מלקחתה עז. וחקק על האבן יעקב. וראה¹⁸⁶ האבן של הברא אnell חן ארבעים בני אדם אין טוין אותן. והברא עמייק בשלוש מאות אמה אין שם מצין שם-הילך לירושלים ואין שם אלא ר' אברהם הצבע והוא נתן מפ הרבה למילך שמניח שם. ירהה לי הר הוויתם. וראה¹⁸⁷ שהמעובה¹⁸⁸ רצפה נבואה שלשה ועשרים אמות יהודא רחבה והוכל נאה שם שבנה ישותאלם בימי קדם בשנותה ירושלים ביד הישתעאלם יבא פריצים ולהשטי למלך הישתעאלים ואמרי זקן אחד יש בינוי שיזוע מקם הוכל יהודא ורחק אותו המלך עד

1 שם קבר(ה) שם (כנד) / (כמנין) / יא'

2 שם שבתין שם בניין .

3 ביל (הוציא) (אין-כנד) שם שיז שם והוא

4 שם הוא מאר משא

5 שם (וישנו שם)

6 שם אותו בבניין שם אותו

7 ביל (הוציא) (ב)בתיה שם מלקחתו

8 שם בש' אמות (ו) אין

9 שם והראו לו הר' הותם

11 שם ריצפה

12 שם נ' (ועשרים) שם שבנו

13 ביל (הוציא) (ה)ישתעאלם יבא (ובאו-ביל ארון)

שדראה לך. יהמלך היה אויב יהודים יאמר אני רוצה לבנות הוכל שם ידא תפללו כי כי אם יהודים. יבנה היכל מאבוני שיש בנין נאה מאבוני שיש אהומים וזרוקם יבל טני מראה. יבא נום ישמי כי עצמים יהוי נופלים יקבע העלם בעי' הבותל אבל בכוה קדרשי הקודשים לא היה (הוה) יבל לעמיה. רוחק משם השיטה¹⁸⁹ והשוו מצד אחד יחשיט שהעניות שם מצד אחד. והארון מבוקעת ונקריא ניא בן הרים ישם בית קבידה שלהם. יבל ארין ישראל כמחלך נ' ימים.

XXIII. יראה ים דמלח יסדים יעמורה ואין בו עשב. יציב¹⁹⁰ מלה אמר שלא ראה אני בעולם. גומ' וו' האבנים שהעמור יהוטע לא ראה-יהלק לחברין¹⁹¹ יהנה על המערה היכל גדר שבנה אבדהו אבינו יש כי אבני גדרות שבעה עשרים אי שמנה יעשרות לרואש פינה יבל אחת במי שביעם אמיה. יגנן למי שפתח בידו של המערה ורב להבאיו לביה קבורי אביה. ופתח לוי יהנה על הפתח אלם ימי ביני¹⁹³ בפנים יאמרי היהודים שבפני הוחר ביו ישמי נ' פנרים בתקילה

שם יתפללו (זו כי אם) / שם ארין / שם (ה)הוכל מאבוני	2
הוציא נאה (הוציא) מאבוני שיז בנין נאה ביל (הוציא) צאן אבני	3
ביל (הוציא) (ויהה-אחד) גוז'ו ורחק שם וחשותה ביל (הוציא) הנטיפול	6
גוז'ו (גוז'ו) שיזקעת ביל (הוציא) חונם	7
שם (ו)סודם	9
שם (ו)הנה (ויהה)	11
הוציא לבל (אתה)	13
שם ביל שזחפתה ביל (הוציא) נהוב (הביבאנו) (אותן)	14
(ביהם) קבורי	15
ביל כופים (הוציא) כוכבן	16
שם שם בתיה	

המערה יאומרים הם האבות יאנס. ישמר המערה אמר ל' הם, והוסיף ל' עדין זהוב להכניiso למערה יפתח ל' יאמר טעולם לא הנחתי שם נוי ליבנס בוה השער. יהבאי נירות והכניiso בפניט יירד במעלות יקודם ואת המערה מבחין 49ו ירד בחמשה עשר מעלית יבא לתוך מערה רחבה טאר יבאמצע המערה פח בקרקע יחקקן כולל סלע וכל המערות הם בחול 49ט הסלע יעל איזו פתח שבאמצע טנחים חתיכת ברול עבטים בייתר אין אדם יכול לעשות כזה אם לא טלאות שמים. רוח סערה ייעזמן הנקבים שכין ברול לבול לא הרה יכול לבא בניריות שם יហבנן שם האבות והתפלל שם, ובחיה שואה על פי הטבע היה רוח סערה ייעז משלייב לאחוריו-יבירישלים יש שער יקוריין ל' שעורי 49ט רחמים יאותי השער במולא אבנים וסוד אין שם יהורי רשו לבא שמה כל שכן גוי. יפעם אחת רצויו הגיים להבירוין יפתחה השער ינתרעה ארץ ישראל יהות מהותה בעיר עד שחרלן.

- 1 שם בטURA ואטרו
- 2 שם עוז (יין) שם זהב שם שם להכניiso(ו)
- 3 שם (לזאתם) ביל וחויזי נרות
- 4 שם זלקודם
- 5 שם טאויד
- 6 שם בולח סלע שם וכל הטירות
- 7 ביל וחויזי (טונחים)
- 8 שם (טלאכה) רבדוי/
- 9 שם לבוא שם שם(ה)
- 10 דפוי' שורה ביל וחויזי שורה
- 11 שם (וקוריין לו) /ושטן
- 12 שם (ה)שער שם יהורי ובאי' נוי רשאין(ו)
- 13 ביל וחויזי דפוי' ודרוי' רצוי' (הגיים) ביל להסינן
- 14

יש טסורה ביד היהודים שורך אותה שער נלהת השכינה ובו עמיד לשוב. יהיא טזון בוגר הדר היהודים ודר היהודים נמוך ממנה והוא עומד בדור היהודים ריאחו; ועתדו 49ט רגליי בימי החיא על הדר היהודים; עין בעין 49ט יראו בשוב יי' צין דרך אותו שעורה, ימתפלין שם.—מנדרל דור קיים.

יבדק חוץ לעיר 49ט ישיכת בני נסית אהה שבנה אלישע יחת שבנה רבי אלעוז בן עוריה יבאמצע בותה הכנסת נהולה ובה מתפלין.—באילני 49ט מטרא בריחק ממש ישוב זקן אחד ובשכנא רבי פתיחה לשם נתה חוקן למות יציה לבני להראות לרבי פתיחה העז 49ט שנשענו כי המלאכים. יהרא לי' זות אחד יפה ינחלק לשלה חלוקם יאנן שיש באמצע ובבלה בירום כשיישבו המלאכים נחلك העז לשלה חלוקים שכל אחד נשען על עז אחד וישבו על האבן יפרות העז שתיקום סדר. יאצל העז 49ט באלה של שרה והימים מתקומים יצילום מאה. אצל האבר אולה שרה יאלט טمرا מירוש ומציד האחד במאה איזת מבאהה של שרה עד בארי של אברהם אבוני ימים יפים מאד. יהרא ל' 49ט

ביל וחויזי בידני	שם אותו (האשע)	1
שם (ב)גדר שם הותים שם הותים	2	
ביל וחויזי (חוץ לעיר) יא(יבת)	6	
שם ר'(בו) אלעוז	7	
שם (באמצע-הכנסת (היאן) נדולת	8	
שם (ב)רחוב שם ליעז) דפיא' נתה	9	
חויזי לד'(ב)	10	
ביל וחויזי (ש)כשיישבו	12	
שם (נשען) /ישבל/ ביל וחויזי (וישבו על האבן)	13	
שם (וותמיון) וטמייה/ שם ואלולן (טאוד ואגל שם אלה)	15	
שם וטמיון האחרה	17	שם עד באלה שם וטמיון
	16	

הערות

¹⁾ חלק הקדמה ל'ויה נספחים'. ²⁾ בד"א כתוב בשער הספר: סבוב הרב רבי פתיחה ברעננספלורן והודושים ונסוס וונפלאות שראתה בארץות ובוות הקרים ותורתוקים ומהם זה הרב רבי פתיחי' בימי ריבינו יהודה חסיד ע"ב ומცבר לשער מזה כתובות הקדמה שלפלגינו. בדף ³⁾ הנunkt מד"א גדרסתה גם הקדמה זוות בשער הספר. בשליח הדקption, והנה בפי' ווחוץ'ו' טשונה הרגה נסות הקדמה זוות, אוולם בפי' שהעיר החכם פראגינס היהת חסרה בכ"ז וזה בעצם ובראשונה ונתופסה לפי דעתו אחר וכן ע"ז ואעגנוןיל בעצמו, אך בחיות כי לא בנוסח האחד נסות השני ע"כ עליינו לזר שואגענוןיל השתמש גם בכ"ז אחר אשר סמנו היה יכול להעתיק את הקדמה ההיא כי לולא כן לא נמצאו אטרון על השאלות: מאין לך אותה הוא? ובאמת יותר נבן ע"ז הוצאות ע"כ נמצאו אחרות בתרגוםו, והת' אנטבענאנטער שהנינה אה ני' ואעגנוןיל דעיקר לא ידעתן מדי' השפטות את הקדמה הואה מבד' זכר. ⁴⁾ מתקסידי ר'ת זל' בטמא בתוספ' יבשות ה' ע"כ רח'ם ואכתיו; עוד שם ע"א עמוד ז' ב' בתובות דף ל'ה ע"ב ובובחים ע"ג ע"ב. והרב בר דרובלו מובה בסחוור ייטרי (הוצאות סקיעי גורדים) עד ²⁴³ כת' ובשבאותו אצל הרב רב יצחק בר יעקב הלבן בבחם בעיר פרנץ נסיתו לו שכן שאלוני ברוטיא ובן השבוי וכו' ועיין צוות ר'ת אור ווועז ע"ז ועיין גם ספר הישור לר'ת הוצאות בקייעי גורדום] עד ¹⁷⁴ אותן ז' וברבינו ר' ז' ביר דרובלו ע"י מה שבת' החכם עפשטיין ני' בט"ע לח' בראן וקופטאן לשנת ¹⁸⁹⁷ גז ³⁰⁷. ⁵⁾ לא ידעתן מודיע נקט ר' ז' חסיד ולא ר'ת ובאמת בפי' דירא ע"ב נראה שנותקף טאת המדרשים הראשון ע"י בסטודן. גדרסתה שר"א הביא עמו רוב או עכ"ג סקצת רברון בכתוב, עז

אבן שמניה ייעדרים אמות שנימול עליו אברם אבינו, אמר חוקן הנה הוא הילך רעלטני אני משקר ונשבע שפעם אחת בז'ים כיפור ראה מלך שעש' וסמי של אש עצר באהר של שרה שהויה מתפלל שם. – בארכן אין יש לדם נלהת נדל' ימשיעברים בניפם. יש בחורים בקירות במטות ישביעים ²⁰⁴⁾ הטורים אמשרים להם בעבדים. יש מהם קהילות רבים שאראי ישראל אינה בילה לשאת אם חי' עליה. – יבבפר עיזא יינה בן אמוני ²⁰⁵⁾ קבור יבבורה של בבל ערוה ²⁰⁶⁾ הספר. זביי ²⁰⁷⁾ הנגיא בנדחת שבחין בתלמוד היה מבנהת עיר הנדרלה שבתיב לעל. ²⁰⁸⁾ יבבבל אין און אלא הכל של לבנים:

**צמו דברי הר' פתיחה אחיו של הרב רבי
 יצחק הלבן בעל הרטופות ושל הרב
 רבי נחמן מרוגינשפורק זצ'ל.**

1. ב'יל' ווחוץ'ו' כה' אסות
2. שם (ונצבע) /והיכר בשכוביה/
3. שם כפורה שם (של) אש
4. ה'ז'וצ'ו' יש נלות להם גודול
5. שם משענדים בנותם
6. ד"א ודף א' הסורים ב'יל' ווחוץ'ו' ודף ז' השדים
7. ב'יל' ווחוץ'ו' לשאת (אותם)
8. שם אמת' ד'ז'א (בנני' שלפנינו) אמתו ב'יל' ווחוץ'ו' בלבוצה
9. ה'ז'וצ'ו' (בגדתא) ר'כיאל בגדתא
10. ה'ז'וצ'ו' בתלמוד (בגדתא) הוא (ב)בגדת נהער
11. ב'יל' ווחוץ'ו' אבניט,
12. ב'יל' ווחוץ'ו' (ה' ר' שם ר'ז'י)
13. שם ר'ז'י שם טרוננס צוונ' (זצ'ל)

באטטענאנאפער ולשון הום הום נקרא בלשונם שטראסע פאן קערטש
וקערטש הוא עריןמן האי קרין.¹⁵⁾ הטעור הום לא שבר את
חוק הלשון, ובתקום אבותוך בחוזו¹⁶⁾ צ"ל אבותהן,¹⁷⁾ צ"ל מספידן,¹⁸⁾
צ"ל אבוש נפל בכל הנסחאות וצ"ל ומילות.¹⁹⁾ צ"ל בשמנה כני
הוזו²⁰⁾ כבר ראנן שטאפר לא שמר את חוקי הלשון ע"כ אין
מקומ לברוי אטטענאנאפער ובוחנן שבע את הספרות.²¹⁾ הוזו מוטעה
בראה ועד סופה וע"י בעורתי לחוגומי צד²²⁾ ואגענונויל
שתחבש במובן מלאה פשוטה בנו כאשר העיר גם ה' אטטענאנאפער,²³⁾
ע"י פינסקער ליקוטי קדרונות צד²⁴⁾ מובא בהה²⁵⁾ גראטן
ח"ד צד²⁶⁾ אחד מלת כיפה בתוכו: פ"י חומן פלע גודל
ואמת בצעיל פ"י חומן (ביפה) פלע גודל כי ביפה מארכות הוראותו
בלך, אבל כל זה אינו מנע הספר ע"כ נתמי לו סוקם בין יתר
שינוי הנוסחאות, ומקום העיר נמצאו רשות בהטפה אשר חלקו השני
ספררי זה,²⁷⁾ ד"ה בטעות שלקה, וע"י סדר הדורות ערך ר"י בז
בחירוא ש"כ, בשם נ"י: העיר נציג בהכ"ג של ריב"ב ובפסק ערך
ב"א צ"ע בת' בשם: העיר נציג שם בהכ"ג של ריב"ב וב' בית
הכנות של עורה בו הפלג צלאפינו, הנך רואה שמחבר וה לך
צלאפינו בר"א ובכו שוחחנו זה גם בם"א.²⁸⁾ היה עיר מיצל
ע"י ר' בזמין ח"ב עד²⁹⁾ יהלא,³⁰⁾ ד"ה בטעות תעקרן,³¹⁾
ר' בזמין צ"ג העיר,³²⁾ בראשית י"ט, ב"ה, ע"י ד"ב
עד³³⁾ ר' דוד שחי עוד בימי ר' יהודה ב"ר שלמה אל הריוו
(ע"י תחכמוני שער ס"ז) היה אח"ב הריש נולטה, וע"י גראטן העירה
עד³⁴⁾ צ"ל טיהורין בן' פיל'ן,³⁵⁾ ע"י דניאל ב', ט"ז,³⁶⁾
ר' ביל'ן בגדה,³⁷⁾ ע"י ר' ב' ח"ב עד³⁸⁾ 56 ועד³⁹⁾ אטטענאנאפער
שבש נ"ב את הספר ושבש עליה בירון,⁴⁰⁾ צ"ל ואמרו כני שאר
הספרים וכו'!⁴¹⁾ לא ידעתו מה עללה על דעת אטטענאנאפער
לשבע את הנוסח נ"ב,⁴²⁾ ע"י רישי ז"ל הוצאת בערלינגר נ"י
לבראותו ב' ו"ה.⁴³⁾ ע"י כתובות דף צ"ז ע"ב.⁴⁴⁾ צ"ל בשתי,

⁴³ ע"ד גמרא, ⁴⁴ בדף הפטה דברו, ומובנו "טבלי" כי נך נרכז כעיר, ⁴⁵ לאשנוי נבל ט"כ דחומי ובתוכם עם מהות עט, ⁴⁶ דחומי לשון ית' כן ומצ' ⁴⁷ וסוציא שפטו "כגזר" וולין בן ולתנש מהה אטטענאנאמען, ⁴⁸ ע"ל אין פנ' שאר האפרום, ⁴⁹ ער' חנוי בכל הספרים ואטטענאנאמען בתפ' מעטמו בביבורה, ⁵⁰ ע"י פלאוטוני תרגומי מ"ש מות, לא"ז ברור הדרב שלא כי הוא הפטה את הספר הזה כי בודאי הוא על עצמו לא היה פונט „חביבי“, ⁵¹ ע"ל ובכל ספר וכמה זו בספרים ⁵² לד"א בעטעו ודמן, ⁵³ ע"י ביארין ונראיה שרא"א בתפ' מלה נדרה עד פי השערת המשעם והחוור וכובל את המלים גודלה סאה, ⁵⁴ הספר הזה נסआה בסודרין, ⁵⁵ ע"י ספר מסעות לריב"ח נ"ז גדר ומרץ ח'ז' הערת ג' עד ⁵⁶ ע"ז יאנשטיין במ"ע לבראן וקונסאן לשנת ⁵⁷ גדר 511 וגר' 512, ⁵⁸ ע"י נרכן שם גדר ⁵⁹, ⁶⁰ ע"י ספר מסעות ר'ז' שם שם, ⁶¹ ע"ל בר' ויעי לעיל גדר ח'ן, ⁶² ע"י נרכן שם גדר, ⁶³ ע"י אטאל בדליך אצ. ח' (67) הינו בן גדר, ⁶⁴ ע"ז אן, ⁶⁵ ע"ז אן, ⁶⁶ וחייא-ככניין הוא מאמר שנור והכוונה: והוא מלמדת הקידוש בחזרות (והיא סגורה בבניין) דרך תלון וכו' ואטטענאנאמען לא הבין יפה, ⁶⁷ ע"ל נחרחות, ⁶⁸ ע"י בהערות לתרגומי מ"ש מות, ⁶⁹ זה כבר נאמר לעיל טה וואמת רב"ל והזוז'ז ליתא ונראיה או שא"ל: וחלבו לעיר בכל מד' ועם ולארכן בוצ', ובארון בכל וכו' או שאמת שיש למקוק ארץ בוצ' שנות בין החתמי ותרגומי נשאתי זהה אחר רב"ל, ⁷⁰ ע"י מסעות ר'ב ח'א גדר 71, ⁷¹ ע"י את הדברים האלה ספיא בעד סדר הדורות בערך נ"א ש"ג שם נ"ז' וכבר הוכיחו כי המהgap הוה שאם מסבוב ור' ג' גם נ"ז, ⁷² ע"ל יחת, ⁷³ ירט"י ד"ג, ג"ג, ⁷⁴ ע"ז צחין, ⁷⁵ הנטמי ע"ז פ"ל והוציאו, ⁷⁶ ע"ל מסוקנים נ"ז, פ"ל

הצוויז או הדינה להווע בעקבות דיוו' ובן חינתיו, ⁶⁹ ע"י נרטק בדוחי' שלו ח"ד הערתה כ' עד ⁷⁰ ר'ל ששה דורי משנה, ⁷¹ בספרו הדרות ערך ב' א' תפ"ח ב': בסדרם סין עיר מונשייבי אצלו הר פיני והר חורב... ואצל ה'ם נקבע ריבינו סעדיה נאון ריבינו האי נאון וברגנלי הר חורב פערת אליהו והר קתן עוד שם שמי שבור מאה הלוחות, ולזרע מורה לה'ם הר נקרא הר אבורי ע"ג, את הרבריה' קאללה לך מספה נא"י במו שנדפס שם אצלנו, וזה בשן בעל חבת ירושלים (נדפס בירושת שנות תריה), אשר מחרבו, הרם צו"ה חיים חורזין ויל' לח בקרובו לזמן הזה) ד' ו' ע"ב פ"י יוז: פון (ונראה שראבלוט בפ' הנושא) בפ' פון שלו' פרק י' טביא הפטוק (בראשית י' י"ז) ובגנען יلد גור' ואת הערקע, ואת הסני, ויל' פוני תרגם ריבינו פעלוי' ויל' (ויאל שרבלוטין) לאנינו שרבלוטין יעדך י"א בת' ג'ול' ואל דרום הר ההר על שפת הום לכתו שני ימים היא עיר נדולה ושמה בלשון תורה כי טראבלוט אל שאם ג'ון פטוק לה עירך לא אנו שטפ ועל שעיטם אמר' הכתו את הערקע, ואת הסני זב' ע"ש הנה מפואר בו לבעל נא"י נתהלך לו אין בפ' זב' ג'רמי זב' א' את דברון שחביה הסודרי' בפ' טראבלוט פחתה ולא התבונן בתפ' ביאות, אולם' נם עלי' קאה כי ען (טראבלוט-טרופול) הוא רוחק מפניהם ור' פחתה בת': והוא קדום לפניהם, ואמתה לאי' קבלת ר' בינויון (ובעל שבעל חכת ירושלים מביאו שם זב' ר' רחמי' במתיה' ואת' בפ' ש' ג' א' עד ⁷¹ קבר הפטוק הוא במתה מטה' פחט' ע"ש, ואון להאריך דין יותר, ⁷² ע"ל אהת, ⁷³ ע"ל שיטמי', ⁷⁴ ר' רותה ב'ג', ב', ⁷⁵ ע"י בעין חמ"ג לספר יזריה דפוס מנובה שב'ב דף ל' (צ'ל ע"ה) ט"ש בעין שאלה תלומ', ⁷⁶ טלה ערבית והווארה נון-גנבים, ⁷⁷ גן נם נם פ"ל אולם הוצא' נור' ושותפים ולע'ז היה העוקר בו מה מופיע במלת "אומה" באנ', טבר אמת היה זו חסר, ועוזר "אמ' היה זו חסר בזום הפעעה, עוזר יותר: בון' לגרות ושותפים פסdown, "ערלאטטען"

ובדורותם ובאוֹיְבָן ווּה מִרְגַּחַתִּין, וְהַמֶּה כֵּן שְׂזִוְעָנָנִיִּים הַלְּפָנִים
בְּכֵן אֲחֵר חֵץ מִכְּלִיל⁷⁶, צְדִיקָה בְּלִילָה בְּכֵן חֵדֶשׁ כֵּן הוּא מִלְּחָמָה
לְדוֹבִית⁷⁷, רַבְּלָה, וְלֹהֵל יְהוּדָה⁷⁸, עַל מִסְעָיו רַבְּבָה כֵּן יְהוּדָה
וְעַתָּה פְּגָזָה כֵּן חָמָם רַבְּבָה אֲפָרָבָנָל וְלֹל בְּלִקְבָּרָה כֵּן יְהוּדָה
חַבְיאָה אֶת מִלְּאָכָרָה תְּהִמָּה (בְּכֵן שְׂתִּיבָה אֶתְהָנוּ) וְלֹסִים⁷⁹; הַמְּבָאָה אֶל כְּבָבָר
מִסְעָיו שְׂעָמָה תְּהִמָּה, וְלֹא בְּנִימָּין שִׁׁזָּא מִלְּבָרָה תְּמִידָה בְּמִלְּבָרָה
בְּאוֹרָה תְּלֻלָּה בְּאַרְצָה וְלֹתָה תְּזִקָּות וְלֹטָה בְּהַדְּבָרָם גְּשִׁׁבָּתָם
אֲשֶׁר דָּתָה עַד צִוְּיוֹן מִפְּנֵר בְּשָׁמֶן דָּיָה וְתַּתְּקִילָה⁸⁰ שָׁמֶן יְצֹוָה
הַחֲסִים שֶׁמֶן כֵּן רָאָה סְלָמָן וְאַחֲרָה סְלָמָן וְרָזָב אֶחָד גְּבוּרָה יְהוּדָה
מְאַגְּנָלָה וְהַלְּקָה בְּרוּת יְשָׁוֹן בְּנֵי אָדָם וְיָסָרָן עַמְּנָן קְבָדָה יְהוּדָה
בְּנִימָּין וְסְפִינָּה לְדִבְרֵי חָדָר בְּנִימָּין וְשֵׁם הַאֲיָשׁ בְּנִימָּן נָאָן דִּי
מִזְנְדְּבָרְלָא⁸¹ עַדְעָה אֶת סְפָר הַסְּבָבָה לְאָהָד הַמָּר⁸², צְדִיקָה
בְּסָרָב עַל רַבְּלָה⁸³, צְדִיקָה בְּנֵי בְּנֵי בְּנֵי יְהוּדָה⁸⁴ בְּלִקְבָּרָה קְרָבָה
סְפִילָה⁸⁵ כֵּן מִצְעָם מִסְעָיו רַבְּבָה (צְפָן)⁸⁶ צְלָל מִצְעָם כֵּן יְהוּדָה
הַסְּפָרִים⁸⁷, אַמְּתָּנוֹנָאַסְפָּעָר הַנִּיהָה, וְהַוָּה⁸⁸ וְכָאַתָּה הַיָּה נִיְּהָ⁸⁹
וְדָבָרָה⁹⁰, יְוָהָר נְבָנָן בְּנֵי בִּילָּה⁹¹ עַד צְפָן⁹², הַנָּה מִלְּבָרָה וְלֹעֵד
אַבְּדָה בְּרַחַת הַסּוֹם שֶׁמֶן עַל לֹא שְׁלָא קָוֵשׁ אֶת גְּדוֹלָה, מִלְּבָרָה תְּמִידָה
אַסְמָעָה אַסְמָעָר הַיָּה לְאָהָד זְדָקָה, יְוָהָר נְבָנָן לְחַנִּיה (אַיִן וְאַתָּה אַלְאָן)
בְּאַבְּלָל שְׁנָרוֹתָיו וּבְאַיִלְלָה הַדָּבָר בְּנֵן מִצְעָמוֹ וְעַמְּנָן דִּבְרָעָה בְּנֵן
אַתְּ הַסְּפָרִים⁹³, צְלָל הַסּוֹם בְּנֵי דְּרוֹעָה, וְהַזְּנוּעָה⁹⁴ שְׁבָבָתָה, מִלְּתָה אַלְאָה
זְיוֹתָה וְסְמָלָתָה הַסּוֹם גְּעַשְׁתָה הַסּוֹם⁹⁵, צְלָל בְּנֵן בְּנֵי נִיְּהָ⁹⁶ שְׁאַר הַסְּפָרִים⁹⁷,
יְוָהָר נְבָנָן בְּנֵי בִּילָּה וְהַזְּנוּעָה⁹⁸, צְלָל בְּנֵן בְּנֵי בִּילָּה וְהַזְּנוּעָה⁹⁹,
צְלָל הַסּוֹם בְּרַחַתִּין אֶת נְהָר מִצְבָּנִין וְזָהָה בְּתַבּוֹן הַמִּדְבָּרִיטִין¹⁰⁰
או הַסְּעִיטִיקִים בְּתַקְרָבָת הַסְּפָר שָׁמָן עַד הַסְּמָבְבָּנִין וְהַשְּׁקָר בְּתַחְלָתָן
עַל מִסְעָיו רַבְּבָה¹⁰¹, צְלָל צְלָל כְּלָל¹⁰², וְאַמְּתָּנוֹנָאַסְפָּעָר
תְּהִמָּה¹⁰³, וְלֹא הַעֲרֵה עַד דָּרָום אַלְפָנָה¹⁰⁴ זְהָמָת בָּשָׂם לְהַמָּר דָּרָרָין,
בְּנֵי הַבְּנִי¹⁰⁵ כֵּן בְּזָוָלָה, אֲךָ אַיִן דָּרָום צְוָן¹⁰⁶ לְלִשְׁׁונָה, וְהַאֲיָתָה
דָּרָום אֲחֵר חָסֵד עַד מִפְּנֵס הַדָּרָום (זְהָמָת גְּנָדרָם בְּלַלְלָה וְ

בצ'נום ¹⁷⁷² בז'נבר אלל צ'נומ'ז'נ'זידער בירושלטס מפֿר דז'ען זונע ז' זע ¹⁷⁷³ צ'נומו, "טַהוֹרָאָה", ז' אַחֲרָאָה בְּדִיטְמָוּן יְרוּשָׁלָם שְׂמֵנֶת תְּרֵבָה
בְּדִיטְמָוּן, ¹⁷⁷⁴ וְבְמַדְבָּעָה שְׁנִינוּ ¹⁷⁷⁵ אַחֲרָה חֲנַת הַמִּשְׁמָרָה זֶם אֲנוֹ
בְּתְּרֵבָה, ¹⁷⁷⁶ הַפְּדוּרָה הַדְּרוֹתָה בְּפַעַךְ עַדְךְ זֶם אֲנוֹ שְׁנִינוּ הַבְּנָאָה וְהַבְּשָׁמָן
בְּתְּרֵבָה, ¹⁷⁷⁷ אֲשֶׁר מִתְּבָרְבוּ שָׁאָב מִסְפָּר תְּבָבָוּ, ¹⁷⁷⁸ דְּנִיאָלָה וְבְּגָלָה, ¹⁷⁷⁹ יְחוּקָל
אֲ/אָ, ¹⁷⁸⁰ צְמַעַות רְבִינְגָן זֶם ¹⁷⁸¹, קְוֹדָרִים שְׁמָוּבָר סְלִיחָה . . . וְשָׁמָן
שְׁמָן לְבִנְתָמָת בְּחֵץ פַּיְלָה קְבִּירָה אַנְגִּיהְוָה וְעַזְבָּה וְלִלְלָה כְּבָרָה
וְכְבָרָה וְמוֹן, וּבְסְדָהָה¹⁷⁸² בְּפַעַךְ עַדְךְ זֶם שְׁנִינוּ וְהַכְּבָרָה הוּא
אַלְלָה (הַכְּבָרָה בְּעֵיר מִלְחָה (אַצְ' מִלְחָה) חַזְקָה פְּרָמָה שְׁמָן הוּא כְּבָרָה
אֲשֶׁר גַּעַב וְעַזְבָּן בְּהַעֲרוֹתָה לְסֶפֶר טָבָבָה, ¹⁷⁸³ הַדְּבָרִים אֲשֶׁר סְנָתוּ יְשָׁמָן
הַחֲזָקָה מִן הַבְּתָבֵט שְׁעִין לְקָפָן, וְאַמְשָׁעָנוּמָכָעָר הַזְּמִיף, ¹⁷⁸⁴ נָמָה הַוְּאָה בְּגָזָן
שְׁמָן וְהַתָּהָה עַל הַרְאָשָׁוּנוֹן אֲנוֹ צְמַעַות וְהַוָּא בָּא לְהַסְּמִיף עַלְיָהָם,
שְׁמָן, ¹⁷⁸⁵ אֲמָר בְּמַעַות רְבִיבָה שֶׁמְּגָדֵל ¹⁷⁸⁶, אֲמָר בְּסֶפֶר נְפָשָׁוֹתָה לְאַת הַמִּיד
לְמַר רְבִיבָה, ¹⁷⁸⁷ עַיִן מַעַות רְבִיבָה שֶׁמְּגָדֵל ¹⁷⁸⁸, אֲמָר בְּסֶפֶר תְּמִימָה זֶם זֶם ¹⁷⁸⁹ צְלָל חִילָּה
עַיִן מַעַות רְבִיבָה שֶׁמְּגָדֵל ¹⁷⁹⁰, בְּיוּשָׁלָטָה¹⁷⁹¹ בְּפַעַךְ כְּלָאִים (הַיְתָ), ¹⁷⁹² צְלָל
עַיִן, רְבִיבָה הַוָּה אַדְמִינָה רְהָה, "אַסְכִּינָה" אֲסִי אַוְסָרָין דְּבָנָי אַדְרָעָה
וְשְׁרָאֵל הָא בְּשִׁיטָּהָן דִּינָּהָן, אֲסִי, בְּזָהָן הַבְּנָי עַמְּדָי עַל
נִיסְיָה וְבָזָה, וְעַיִן מַעַות רְבִיבָה שֶׁמְּגָדֵל ¹⁷⁹³ אֲתָה זֶם, ¹⁷⁹⁴ וּבְמַבָּקָשׁ אֶל
דְּבָקָק (אֲתָם אֶל ¹⁷⁹⁵ צְלָל הַנִּיקָּה, וּבְסְדָהָה¹⁷⁹⁶ עַדְךְ רְבִיבָה שֶׁמְּגָדֵל אֶת הַ
בְּשָׁפָעָה ¹⁷⁹⁷ בְּמַבָּרְיוֹן לְעֵדָה דְּרוּם דְּרָךְ חַסִּי בְּשָׁבְרָה בְּקָרָה רְבִיבָה
אַלְיָשָׁע עַיִן ¹⁷⁹⁸ וְהַאֲנוֹן גַּזְבָּן, ¹⁷⁹⁹ עַיִן בְּלָפָנִי זֶם מִתְּהַבָּאָה
בְּשָׁמָן הַיוּשָׁלָטָה, וְאַשְׁר שְׁבָמָלָה נִיסְיָה וְסָמָא¹⁸⁰⁰ בְּיָנָן עַל הַפְּרוֹת, ¹⁸⁰¹ צְלָל
וְלְגָזָן, ¹⁸⁰² עַיִן מַעַות רְבִיבָה שֶׁמְּגָדֵל ¹⁸⁰³ לְפָנָינוּ בְּחֻזָּב מַעַות
וְלְגָזָן, ¹⁸⁰⁴ עַיִן בְּצָלָלָה וּבְסֶמֶן, ¹⁸⁰⁵ הַבְּנָא אֶת הַדְּבָרִי¹⁸⁰⁶ הַלְּהָלָה
וְבְנָמִים, ¹⁸⁰⁷ בְּעַרְוָן עַדְךְ וְהַאֲתָה זֶם, ¹⁸⁰⁸ צְלָל שְׁקָדְרִים וְבְדָגִים¹⁸⁰⁹
בְּצָבָן אֲסִי, ¹⁸¹⁰ צְלָל מַחְלָלָה וּבְסֶמֶן, ¹⁸¹¹ צְלָל יְחִיאָתוּ הַיְתָה פְּרָאָרָן וּבְן חַיְרָה
הַגְּנָבָרִים וּבְן תְּקָמָה בְּמַזְוּעָן, ¹⁸¹² צְלָל לְרוּעָנָה-שְׁבָרָן, ¹⁸¹³ וְהַלְּבָד שְׁמָמָה הַלְּבָד
בְּרוּתָה בְּלִיעָם סְעָם אֶל בְּלִיעָם סְעָם יְיָ שָׁאָר דְּבָרִי נְסִיכָמָן הַבְּיאָה

העדרות

הנְּצָרָה

אלא בלאם הברכות אשר בבלדי עזרות לאן, וגאון פ███ן
הברכה¹³⁴ ר' ר' צ"ע, והנ"ז בתקופה¹³⁵ זהו לשון יחיד, מטעמּוּ
איימתה היה שוחט¹³⁶ לא תחטאו גולח נס פ███ן דמותה, כי אם
אלה היה מטהלך בקהל וכמו שאמ' מוקטן זה זו כל הברכות יחד
אוור (ע"י ליעיל אמר¹³⁷ /) וכחמת שפטנו זהו על מה שהנהיג
הרבנן¹³⁸ וזה במצוות בערת החדרין¹³⁹ וזה בשנות צל"ז דבוק לזרענות
בצ"ש¹⁴⁰ (פ"ז פ"ז ברוך¹⁴¹ צד ז' ע"ז ע"ז) וע"י בפ"ז חולק האיסכונן
בצ"ש מה¹⁴², ע"י ליעיל צד ז' איסכונן איסכונן טעה בזאת, ע"י
בצ"ש זו וועלך לשונת¹⁴³ בפ"ז ע"ז ז' ז' ובחרובני פ███ן
(בצ"ש ז' ז' צפורה צ"ב ומופ�ר ז' ז'¹⁴⁴) ואמר לו נצטט בתרנגולין
ע"י נרמן צט א"ז¹⁴⁵ זח העודת צל"ז ע"י נרמן ח"ה
חרורה בז' צד ז' וע"ז צ"ש בחרובני האיסכונן צד¹⁴⁶ אות¹⁴⁷
בצ"ש¹⁴⁸ בפסוקות ר' ר' ח"א צד¹⁴⁹: זח הנזון תירודין בז' רבכ' ע"ב
בז' וה ראהו לשוחט זח בפ"ז ע"ז זח ע"ז ספ"ז ח"ב¹⁵⁰ בז' כ"ז
בצ"ש¹⁵¹ במאמת אלאי ולא נרץ פ"ז צד ז' פ"ז יודען התלמודים
איסכונן ללבת שפתו אחריו שנගרים הום ז' אשרתו ר' ר' דראש
היישמה שביבננות אוזות ה"ה לרבדם תורה, פ"ז אין פק' שמאמת
צז' בקדשותם ומתם נם להרבותם ז' ז' אום ש"ר' א' ז' לא זרכ'
זה או צלא ה"ה להזכיר בז' ז' לא יאנט סכבוד הראש היושבת,
ע"ג דבר היה או ביטוי היה נזעך שם הרכבת¹⁵² נם בעיר איניא
ותולאה לנודול הבדר וזה ע"כ זיה אחר שאנטבל כבר בפערות
לבען בחדור ר' ר' ומורה, ע"י נרמן צט ח"ז צד¹⁵³ ועוד במקבואי
לח"ג פטפיו זה, ¹⁵⁴ ציל הלוינו בין קרוב זהה נ"י בילן¹⁵⁵ ע"י
בפסוקות ר' ר' ח"א צד¹⁵⁶ ובחרובני הביחס זח ע"ז בראשית ח' ר'
על ה"ה אדרת יתרונם על פ"ז ז' דקדון שיט טורוא חד קרדוניא
ושום טורוא חד ארמניא ורכ"ז¹⁵⁷ צט: נבאר קדרוא ובכ"ז לענרא
אשר אדרותינו דברתוי זה בז' ר' ר' י"א: היה הנגנון בקרדוניא בראין
ארשת פקסן שנותה שם חיבת נם ע"ג¹⁵⁸, בפדרהץ בז' ע"ג

העדרות

הערות

בנינה (198), דן (199) יזכיר נס' ח' (199) לודז' וטולנה
השלוח וככילה יש בית (ריל' טוינ) וזה מיל' בטל' הכת' יוושלם פאנץ
ובלודז' ארכן (רכ' ח' ק'א) ובש' מפעוט איז'ן; רחוק מיל' מילאנסק
יש מקום א' נקרא לודז' ורכ' (טולנה) התייא' יש טויב' אלענש
ויש מה אבן... ואת'ג' ר' אלעניא' אין עורך הדעת אותה ובו ע' ש'
ע'ג' וטפכ' כי היל' פ'חין ז'ער'ן' חיל' גונז'ה אס' צדבניא' עיר'
איל' ערך ובן' מפעוטות ר'ב אם עד ¹⁶⁷ ראם שטט' כ'': והאן
בחוץ העיר ועי' פודהר'ץ ערך ר'א ביל' שטפניא' אין בשם המפעוט
יע' (200), יע' ר'ב אם עד ¹⁶¹, ²⁰¹, ²⁰² גראנט'יט'ין, ד' ²⁰³ עלי' מפעוט ר'ב
אם אם, יע' ²⁰³ עלי' מפעוט ר'ב אם שם, ²⁰⁴ לאונגר'ין בין' ביל' א' הিירוט
וגונן בע' שאור הספרים, ²⁰⁵ יע' מפעוט ר'ב עד ¹⁴² (142) ואנפער שבתקופת
השלוח ציע'ה המפעוטות צ'יל' עירא, נברדר' האפרה הוה יע' שונארן
עד ¹³⁸, ²⁰⁶ (לעיל' עד ¹⁷ כ' 'גונרא גאנדר' וחותם' אטטגעניאנדער
בז' הוא קבור שם, אבל' תקנות הוה גידין כי הנה עד ¹⁹ ח'
'גאנט' פנה למזרחה, חיל' באנטה יטיף יע' קבור של אדרונ' גונרא
הפור עיל', הנה סלה' גאנט' פונט'ת צ'יל' אין על עיר הילנא
אייר' פוניה דבר אהווניגט אין כל' דבר יהוקאל הנזיר מקודם זהה
אין על העיר גונת' יע' מסטונ' כי עד ¹⁷ אם' וחור' ובן' ובו'
ויז'ר שם: וחור' ליטש' ובן' לעז'ר שטעה טויל' (צ'יל' תליחת) אלה
ספואר איזל' צ'יל' לאנטוא' חור', אבל' יונ' איך' שטעה קב'ע'
איין סכל' אחד מאלו' התקנות דרך של, שטעה' יטום עד
גבורי' חנניה צווע' אשר לאי' דעת' אטטגעניאנסטר' קבור גונרא
הפור' יהויה באנט' להט', וזה ²⁷ יאנפער ר'ב 'גונרא' הפור'
באנט' ארין צבל' ונצראה היה טוק' בבל' ²⁸ ואחר' זה יאנפער
ויז'ר צווע' לנטערב', ריל' סקס'ר גונרא' הפור' ובן' מפעט' ספה
שאפור עד ²⁹ אנט' קודוט' שהלך' לקברו של גונרא היל' ח' יטום
דאוניאן' הפור' (זונ'י' מפעוטות ר'ב ח'א עד ¹⁶⁰) ואחר' זה יאנפער
יע' (21) 'חוור' גונת' זונ' איז' באנט' מאן' (אנטגען) גונרא'

הקדמה

הכוי זהה אשר הנני שציא כחולים לאור עולם בתו
הוועגה לסביבת הארץ ר' פתחוותה ויל וביוווח' ב' ירושלים' אשר
זההו' לערן, הוא העתקה הבהאה ליר' שאtot זהה ר' מרדכי
אדולר' בלונדון' יצ'ו'. ואילם ואילם בעצמו' מונחה בבביה עקר
המפרדים בקעכבריג' וטסיטון': 539 ו- 444 ובצח'ו, לפני' דטלים
, אני יעקב' יביר': א' 139. הוא סיטין' הרוף' אשר בו מתוול
הבעיר הזה, הדעתקה הואה היהת לפני' הח' שעכטער בעיד
הוועתו עוד בקעכבריג' יבשטייט'ו' אותה עם נוף' הבי' הגיה
אותה באיה' מקומות בטבעיאר לפנינו' בהערית'. טהגורותי'
נשבחן', כי רק בקושי נדל' אפשר עיד' ל��אות הבי' הזה.
עיב' נס' השגושים' רבבו' בת' רציני' הדעתקה עד' לטבעיאר אם
בפאת' טשטייש' האותיות' נוף' רצוי' יאמ' מפהאת קרבוון
בזידוחן' יכפרט' באוון' הריטות' וו' ז'ו'. אוכטם' הבוטוב בעצמו'
ויא' לא' הויה בקן' ביב' בטבע' שפטנו' הקדושה כי עיב' לטען
לפניהם' גבר' יציריך' לשטר.

עד מחבר אין אף ידע עד מה; אין מי שיניד
לט מאוחר ארין יצא, כי ימינו היה יאמתי חי,—ההכם
שטענו נזידער וב' הושלט' לדודר לויין, שנה מ' זה 148^ו ניביל
ומני בן המאה היג לפ' למפסדרם, ואך זה לא בהחלט
בנדי תמציא סיטן השאלת', לאמר כי לא בדור הרבר
אצלו. ולפיד קרוב לודא שהנבע הזה הוא בחצאי המאה
היג למפסדרם. כי הנה בתקות רבינו יוסט' ויל': ותחת דור
הוויתם בנדד עורה שעשי' ביוםיו ועי' לקמן בפרק שניינו
[ספהוארתו] מניל ו' על המגדל אין דורך עיבר עלי' ימי עמי.

¹⁾ אין בזה שום בסיס לבניה ע"י נסעי הצלב.

הקדמה

נראה ביסודו טריבר מה על הנק הדודע שהיה נגיד העורקה געעה, בימי רצויו בווי אונז האיש. ופה שנאבר: "אין דרך עיבר עליי" טביאר עיי סוף דבריו באימורי: "עד ראות בעטך זיזצט טמשליכן שם אבנין ובו זהיינז מסבתת השלבת אבנין שם אין דרך עיבר שם. ראיין באן כי בדברים אי שם באנו מוקם עמד עד בימי מלך; כי כי החליבי אבנין על העיברים שם ולאיים מבני דתמן. הנה הדבר הראשון יראה לנו, כי זה היה לפני בית המקדש המאנהלאע וא' המתארען לאין כי בבין החורי ה' את העיר בלחמי ספק לא עמד נס המנול בפניהם. עיי גרטען דה' צי עד 404 ימי עד 449 יהלאן מעה במו כן אי' ספק כי חניציותה הי' כי שהשלבו שם אבנין. וזה איך כי אם נירה שם הי' או עוד אדריכל הארץ.

עוד יזכור ר' יעקב בסוף ספרו את "רבני ירושלים יהנה בוכן ריף לא היה בירושלם רק יהודי אחד עיש בדברין. יאיסטי הי' שם ו' רבנים' ? טימי רבני יהונתן הבחן מלינול יאלך עד שנירשו עיי המתארען, עיי גרטען שם שם ייוראעליטיע מאנטשרא' הגסחת לירישע פרעסען משנת 1903 במאמריו של רבני עורייל הילדעטהימער זיל שם עד 38. איך אופיא עליי ליט' שר' יעקב היה בירושלם קידם שטשל' בה המתארען יאהר ביאנו של רבני יהונתן זיל שמה.

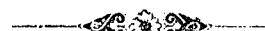
ויעיר ארץ נראה שהיה ילוד ארין אשכנז, כי הספרדים ובין הצרפתים לזרי לשנים דבר עצות; לא כן האשכנזים שבאו רה, הלא ראיינו כי נס ר' פתוחה הוא דל שפה,

הקדמה

התשיקת והחבה לאין הגבי היה זה גם בקרב היהודים שבאשכנז. ביום הרITEM מרדיטענבורג זיל נסע שם משפחתה לטאטה לעיר הקדש עיי גרטען שם צד 201 יהלאה להשתקע שם: ביוורא נס קודם לבן נסוי יהודים לבא ווישלהה ליבורן את קבורי האבות לפחות. בסוף דבריו ישתמש ר' יעקב במלים אשר לא ידבר בגרמנ בפונן זה כי אם כי שלושוני תדריך אשכניות".

דבר נסיעתי לא ידענו כי אם שכנו נסעים שלפני ישלאחררי בא נס הוא מארך מטרים דורך המדבר לאין הגבי. אבל העליים טהנות מקרים יציאתי ולא נדענו כי אם בשטחי ישם אבי וחין טמנו אין זכה למושב בשטחים. אבל כל זה לא יודיע את ערך הספרור הזה כי תעלומות צפיא היא לאורה אשר לו לא הוא לא ידענו אותן לעולם.

ירושלם טוב' וואשון טיט' הנבלת הרטיה לפ"ק

¹⁾ בימי ר' גובדי טברטנורה וקדום לנו היה הארץ עוזה במבנה.

בגין שלמה (טברון) ו' ישעיה רחמים, באדר שדי רוחצים
גדלו, עזין אביכתס (ו' ורשות ו' ו' וווחת) בר' החותם
בוג' שלמה טבונו (טומך וווחת) מൻול על המנול אין דרכּ
יעבר לעלי, וראשי זה ז... אמתן אווי בדיטן ידיעים אין
איל' יונק איזה זיך אום " פראומע עד נס עיר הבהטן
ענג' עד זיך זיך פראומע יערפה אהמ' עד דודטן, ז
פראומע עד יונק זיך פראומע עד אשודד זיך פראומע עד
אשקלון זיך יאנשקלון בר' שט אברטס אבעז' סידיגן בענ
זונ' דיזט זיך איזה זיך פערת זיך זונ' לויית מעלה מערת
יעז' טריהן גנד זיך ציין בילדישטן בענ' ציין לידישטן אין
זיך אט ביזל אהן דעם זיך רוחצים הביטרים זיך טלית
געלה קעהה ביזל זיך זיך גנד אוד יאנזון אהמ' באימת
הוואר באתקון טהביין אהמ' חיטס טפי' טהיה מעלה
טבאלד יהודוי אהמ' הפלחים על זיך זיך יאנשקלון ער
זיך זיך פראומע יטעה עד שעט זיך זיכרין ער זיך זיך

11. מושב חסן ח'ן נסיך הולנד. * ביל יט מסדרorden
 12. סר ג'יימס קומפני טריינר: אשר היה הראשון שקבע תרבות יהודית בבריטניה.

ספר מסעות

הבדוקות נקבעו בזאת שמדובר בדוחות מודפסים לאירועי ישראליים.

או ۲ יעקב ביר נתנאל בון שhalbטי וויהני יעובי
האט שטביבי לארטן ישראל וויאתי קברוי אביתר' הגדוקין
שחדרין גם קבר ۳ אבנער בן נר אצל באר של אברם
אבותנו. יינה בן אבמי הנביא ۴ בקדושים חברון ארבע עיקריות
זה יקירות רחל קרייב לודז'יליט פרטה יהצ' בהרכד יתיהן
אברהם בית לחם שני פטרם. ובודז'יליט מנדל דוד בית
הקדושים יעוזן ۵ והדרשים אבל (אנבל) ביזל טערבי יטראדי

אנו מודים לך על עזרתך בזאת

... אעד צויניגטניער ע"ש.

ב) מלחמה פלונית (טיפעת ר' רב' מה' עד י' ח'ן טענין
המגנזה אבורה בז נו ווישן זבו' ולוד' אמר עד י' ח'ן טענין
כבוד' לא יזק'ם שם בחברון קברו של אבורה ע'ג' ושבתדרון
ער' ד'א תרכז'ן בעם נמי': כבודות יושב' בז צוריה ואבורה בז
ו' שונין ר' רב' המגנזה בגד' בדור' יאנ' וכוכ'

๔) כי בנויטן (שם עד ๓๔) יאמר שקבעו בziegenriיך וה'ג בז'ו

עללה ר' זורה (ו). רabin שמעון ר' דינה (ז), קבר של כהה
דרוטוס (ט) שאין אדם יכול להכניס ידי כל בן מינוח, בציינו
אותה בזק בזק בית בניי על שם שת (ז) בן אדם יתפרק
בזמן הבית, שמי פרטאית עד מעורת (ו) ייכבר יפה שמנה
עדקיות חצי ארוכה קרוב לטעורה ר' יהנן (ז) בן זכאי ישמנה
תלטשי ארבע ממד אחד יר' מצוד אשר הוא עוצם גביה
עליזות בראש המעורה יבוזית אתה יבונ אדם לשם יתנה
אלרואה (ז) גובים יבגד אשר בזק בן ר' תיבות יכנון מעורה

ה) בצד הדוד ערך ב"א פ"ג ב' ווילן ובכ' נא"ז ד' שבסעיפים
הדריינט בכרתו בראדנאל ע"ז וכאליה הטענות עד ¹⁶⁶: אם רשותה ממנה
בונצאי הארכלון ד' ווילן יוציא אהו בן חנוך ד' שבסעיפים

² מוסמך על ר' זורה ר' קברן הוא כדור שיזע ערדן בכתה.

³⁾ בבחותה: "הדם" ותח' שעטטו רעה לתבנית דיא. אבל הבהיר יIRON צפ"א באליה הפסנויות שם שם: ואצל הצעין רוד. "תוט". נזהה עד כה א"ג אין ספק שגם צ"ל נב. לדוגמה:

44. אין הוא גם באהר הפסעות שם שם. ובספרותהן ערך
קיטושי תרגובלי דבש נמיין: בחרבאל נזכר מיתמי רה' זעירא צער

¹⁵ שם אלב. פון זטראן, עז 142 ואלה. בנטז'וון, עד 156.

בנין עירוני כביש אוניברסיטאי וכביש נס ציונה-תל אביב

אָמֵן בְּבִתְהַנְּתָרָה ח' וַיְיָ אָמַר בְּסֶדֶת הַדָּבָר צְדָקָה בְּאָמֵן שְׁגָדָת.
156. י"ג. מ"ה. ט"ז. ב"ה. ב"ז. ט"ז. א"ד. י"ט. י"ג. י"ג. י"ג. י"ג. י"ג. י"ג. י"ג. י"ג. י"ג. י"ג.

Digitized by srujanika@gmail.com

שלו¹) רב בהניא מלאה מן התיביות ומדליקון עליהן כל
חאיםות נורית כי בגין דוחות יתעקרות יתתראפאנ. יקבר
אכיתונו שבטניריא כמו שרו ארכאות מעורות גביהות כמו ביה
כי כך היה קוברין ארבע עס ארבע כמו שתי יערוב אלבע
טאות על ד' מאות יטוביירין בסיד, ומיציאין איתם נוים מפני
שחטפשין על חוטין של והם שהרי הפלין הדריכו, וכל מותה
יטמיה בתוכם פלי' בן פלי' העציבהו, באשר פורש טפריבינזה
(ודראה²) כי מדליקון ערלים נורות רביות³ אמר להם הי הוא זה?
אם (להטולו) יהודי צדיק והוא מופא חילום וטועני לעקרות
אמ' להם שוטים מה אתם עושים להרוי כך בצד' ילקח אבן
אהת הדשןך לאリン ילקח להגביה ידו להשליך אחר הירק
ריבב על הפסים מיד נפל ימת מז נתקבצי החגוניות יהוברים
לא מפני יהודיו בא לך, כי הוא עישה ברעה שנגע ברבי של
ישע' שבשליך בן חורה אפי' והבות אותנו, כל זה לנו פניו המדרינה,
ב' פרסאיות עד הר אחותו⁴ ישמי הד' לשם ארוניתה ו' אחותה
השלילני הנקביה, ז' פרסאיות עד גזר ילשם כנמת אדרונינו⁵
חוקיה המליך על שמי ברובות בתוכן עז אזהר. ילכתחת מוערת
נדילה יבתrix הטורה מערה קמנה הוא עד בן⁶. ואחרים
אין להם חשביין. יחצ'י פרסה עד בפר' קנה⁷ ילשם יהודיה

ירושלים בן בית חתוניות הஸורי.

¹¹ עי' במקומות הנ"ל וסודהרדן ח'ב' זט.

² אפסה שצטיל (בא) וראה³ טבוי הוה צעכטהר.

¹⁶ עי' אלה המסעות עד ¹⁶⁷ ובהערותיו שם אמר שוחין שם
גבורה יהודית לא נמצאה בשאר מקומות אף זה פזעתי באללה
ומסעות גדר ¹⁶⁸ ובסמך לפניהם ליבור יהודית חוץ מדבר יהודה.

המרתן, ייְשָׁפֵךְ וְהַצְּדִיק בְּמִעֵדֶת שְׁתִי גִּבְעֹת מַדְלִיקָן נָרִית
בְּכָל עָרֵב יְעַבֵּד, יַעֲבֵס בְּשִׂיחַ וְאַחֲתָתוֹ) עַם הַעֲרָלִים אֲמִ
לְהַמִּזְבֵּחַ כִּי חַיָּה וְהַ) אָמְרוּ לִי יַיְשָׁפֵךְ וְאַיְשָׁפֵךְ כִּי יַעֲקֹב,
יַהֲבָה בְּקָבְרִי, עַדְיָן סִימָן, יַרְאָ פִּירְכָּס יִמְתַּחַדְיָא אַתְּ מִתְּ
'מִעֵדֶת אַחֲתָתָן יַקְוָבָר וַיְקָרְבוּ) עַלְיהָ קָבֵר בְּעֵשָׂא טַלְקָיְשָׂרָאֵל
עַל הַחֶרֶב נָבָה בְּצָרָק יְעַר וְקִבְרַת צְפֹרָה וְאַרְיוֹת שִׁיבָּרָה
אַיְתָח יִיְאַן אַרְטָמָר רְשָׁאִי לְבָנָם לְשָׁם יַלְחַתְנָק עַזְּזָס מִן הַיּוֹרָה
פְּעֻמָּם אַחֲתָת הַלְּקָנָה כִּי אַחֲתָה, יַרְאָ וְחַשְׁשָׁ בְּעַנְלָה יַבְשָׁנִי מְרוֹיָאֵל
יַרְקָח עַזְּזָס יַהֲוָה בְּבִיטָה, יַעֲזָב יְשָׁלָמָק קִבְרַת דְּבוּתָה יִשְׁלָמָק
מִעֵדֶת נְדוּתָה אַחֲרִים אַיְמָן וְהַיָּא מִעֵדֶת שֵׁל יִנְחָה וְבָנָם אַמְּתָה
יַבְשָׁרָת אַחֲרִית אַיְמָן יִדְעַתָּה, דְּפָרָסָהָה עַד עַפְּרָי לְשָׁם בְּתָנָך
חַשְׁעָר קְבָרִי שֶׁל אַלְעָוָר וְבָנָם חַשְׁמָנָא וְהַתְּיעַבָּה הַגְּדִילָה
שָׁהָרָא בְּעַכְיָ אַיְמָן וְבָנָה הַוְתָה בֵּית סְדָרָתָן, יַבְקָסָרִי וְ

¹¹ פְּה מִתְּחִילָה עַזְּנָה קְדָשָׁה וְחַמְרָה הַשֵּׁם, 'שְׁנָבָב' כִּי שֵׁם קְדָשָׁתָה.

¹² אָמְשָׁר אַשְׁמָרָה כּוֹתָה.

¹³ כִּי לְעַלְלָה אַתָּה וְשֵׁם נַקְמָה וְיַד מְהֻהָּרָה עַדְקָה בְּאָ

תְּזִי זְבָבָאָן תְּמִפְתָּחָה.

¹⁴ עַל אֶלְהָה הַמִּסְעָה אַד.

¹⁵ בְּמוֹ שְׁלָמָה, הַרְסָמָן תְּאַזְּנָן גְּרָמָנָי.

¹⁶ כִּי לְעַלְלָה אַתָּה וְ

¹⁷ בְּאַלְהָה הַמִּסְעָה אַד¹⁴; וְבְעַרְעָבָן יְהָוָה יְשָׁא שְׁעָר אַחֲתָה
בְּגַדְלָה אַיְיָ קְוָרוֹן אַוְתוֹ שְׁעָר חַזְפָּנוֹי עַמְּקָה וְבְפַדְהָה¹⁵ בְּשָׁמָךְ אַיְיָ
תְּחַת שְׁעָר עַבְוֹן שְׁנָקְרָא שְׁעָר חַשְׁמָנָאִים נַקְבָּרוּ שֵׁם בְּאָן בְּנֵי מִתְּחִילָה
בְּגַם עַיְיָ שְׁפָךְ עַדְקָה גְּמַלְבָּגָה.

¹⁸ עַל טְפָעָה רְבִי גְּנִינְמָי חַבָּב אַד¹⁶ הַעֲרָה וְשֵׁם נַקְמָה
בְּפַדְהָה¹⁷ צְרָק רְיָ יְזָרֵי בְּנָסְפָּאָה; אוֹ יְלָל דְּקָסְרָן שְׁהָוָה בְּאַיְיָ הוּא
נַקְרָא רְוּסִי וּבְוּנָה בְּפָכָן רְוִיאָה לְדָבָרָיו.

מערה של עשרה הרוני מלכית יטמקום שנחרטו יש אבן שיש
נדירה הרבה ולפניהם פתח טורה של עשרה הרוני מלכית
בקב"נ אחד, בא להם בחלים לבב בני המדרינה ייעק
לפניהם תיציאי איתוי כי אין לי תקנה כי מבן אותו בשכונת
שר ברול רותחין באש, אמר להם כי בואת המערה שניות
עשרה מלכיות במריבות אין דיסון לבני אדם. יודה איזו
כדי צירף לא חששי הנשים מתיו כל העיריות והעריבות
איימרי האבן הנדרלה שר שיעלה שם עשב נטקים שנחרתו
פרק קיסר. ילעלם לא יעלה שם עשב נטקים שנחרתו
האזורין, יברוך החيمة השנייה יש קבר (אתהו) שר זדרק
אין ידע כי היה.

יבחרין נבנשו אני יעקב בחוקה וְחַדְרָה בְּתָנָך
המערה שבנו הניצרים בשקר להרמיה העילם חצי שבנה
יעיר הצידון יאחים אמר שבנו שולמו המלה, אחר חצי
הבית בני בימורם תיעבה הוא מרגעה הוא טערת המכבחה
ויחטל וְהַרְאָשָׁון שׂוֹהָה בְּמִשְׁׁרָד נָחָב. ולשם מקום צנזר
מנמי אוד הראשון יעל נן לחקון עפר משם יביני המבטים
ירא יחסר מטמי יכל שעה מלא, והוציאות בנויות בתקן.
אמְתָה הַכְּמֹרִים אַלְלָה הַנְּאַזְרָה שֶׁל הַאֲכָהָות וְפִשְׁׁוֹרִץ הַתְּיֻנָּן
לייבנס בְּמַה רָא יַבְנֵס כי אם יהודו עם הנר כי יודה נדולה
היא, ולשם שתה קברות מצד אחר נמצד אחר טלה שטח יבנָד
אחר שרטות, יאומרי תהייעם וְאַלְלָה הַנְּאַבְרָהָם יְזָהָק, יעקב,
שרה רבקה לאה ישקר הוא כי יש בותל נדרי חוק בצד
וירחותם בין הקברות החדשות וובן שער של מערת המכברת
אין להם ולORTHOT לברור אותו כי פעם אתה סטרו הנטמי

¹¹ בְּלָפָר שְׁחַבּוּוּ לְנוֹצְרִי

¹² בְּסָמָס נְדָבָן וְנָרָה אַצְלָה וְהַחֲלָקָה

¹³ וְכָנָ אַגְּלָרָה אַד

הלוין קמן שבי ייזא הרום ותהיית את כלם יסתהני
איין חלון, יהאנן שהוא קרייב לשעה שלמה הטלך
בנה אירן, יכמי בן קברית רוחל פנעל בני באכני נוות
בארכובעה פרחים יאחת ¹³ עשר אבן על קברותה יהעלין
ארדר כי איסטריך כי בונישין זהה קמן לא הויה יכול להבוא אבן
של... ינאקסונדריא של טעריט ראיינו ¹⁴ ביה המהראש של
אסקדרים הטלך שלש מאות ייששים יחששה עמידות ננד
ישית החטה האמצעי שלשים ורתוות עיבין ¹⁵ ארבע אמתין
אירבין יונשי ארטינס אחדו למלعلاה אחד למתה ברוחית צורת
ההוויה ¹⁶ מריבע פון אודט, פון נזר פון אויריה פון שור
לשם הויה רימד לפני רבבי ¹⁷ אידרץ טלק-ינגדל על שבת
וזם בלשון ערבי צמי ¹⁸ מנגרא ימשטמן האש לשם בלילם
למעלה בפי שרא יטיע הספיניטה, באפריקה יברברינזא
יביעו רואן האש, כל כן הוא עשיי יפה עד שעילן שני
פרשים על סוטים זה אעלות, ולשם בנטת שן היישמעאלים, זו
זהם טנאדים למעלה, עמיד אחד בבחות יהודי אחד מבצעת

¹³ עי אלה הספעות זד ¹⁵⁰ בהערותי שם.

¹⁴ עי ספעות ר'ב (חוואה גרוינה) זד ⁹⁵.

¹⁵ ציל עוביו.

¹⁶ ציל אודרבן.

¹⁷ טופכ על פרטאות.

¹⁸ ציל ארכיטוטולום וליי בנטם שם.

¹⁹ עי ספעות ר'ב שם זד ⁹⁶ בהערותי שם.

²⁰ בן הניה החל שיכטער אולם באתה חני' שלגנוו נסבב
ושפאלת הינו כמו טמיילם, בלומר הפשושים הוו יבלוות לחיק
למעלה ומלה בנטת הוראה אי כי תרגום אי הווא נס והכוננה
אם זההוא באו הים טמיילום ובו, או עי' בנטת בנו אסיה,

בג פרעעה יהודידי ברעטסם ¹, דמות אלה אחת עמדת ב בית
ההן עשרים אמונות אורבתה יהול על רашה יונדרים גינער קמן
וישם בחוץ הטל ביל אבו שוחר, יציה הטלך להוציאה
וילעטודה בשוק, ייעז ערבים ² בעמצע עד שטבב אל מזרם
אל הניע עד שיקוח ³ יתחמי-יעיד ראותו בעמק יהישפט
טמפלובין שם אבני, שבכל יט ימוי מהה לבל החחות
יונדרין אונק משער ⁴ בונישין וטקבובן בין צין יבון טי
שוחיח יהודה נהולה עד שיבאי חר הותים להוינו ⁵ בראשן
לשם ⁶ נימית נדיות ישאלוי להן דאך הם הנומות אין
פלאות ⁷ אפרוי לי ולך ⁸ לשם מים ריחנן לא נידע אלה
טלאין, דמים אתקן, ⁹ אמדרי אמי יעקב לפני הרבנית וזה
שאמ אדרניינישע הנביה אשר אידלי בציין (תנורף בירושלם) ¹⁰
עמורי על קבר של ¹¹ אמתת בבית הסקולות, יבחרמי טבריא
הוינו העמוד הוא דמות וכו' יונאש הוא בתייה והגע
הו טאה רבינו צ'ה,

¹ טי חיב.

² רצונו שלא הוא עוד, וסתמו הוא בטו וטקון.

³ הינו שער אסרו, גוראה שאחסנו שם בעמק יהושפט
אבנים כדי לאונזע אותו (את התירועים שלולות אמרה) עי' הזכרונות
התירועים לאבב את הדרן ולהורוד אונקן בין צין ובן טי חשלות,
ועי' דעל אונק ¹² צון ¹³ וא שאשען ההוא היה בצעון העיר בזנ
ששען שוארכן שם זד ¹⁴ אלה נרא ששען בונישין היה
בדרום העיר.

⁴ און (תטורו) וזראו תונ, קלימר לתרו את הור הותים.
⁵ הדרה אותו (שדרוי הנראה בין על הנקרים שם) בונסנות
על טולבן.

⁶ שאען ד'א, פ' זי' טפכת צויהון יט ע'א.

⁷ רמי הנראה בונטו עד קבר אותו האיש.

בננו ו' ד' מרחזאות על שפת הים בעירה¹⁾ מתק ברכב
ירדן עיבר אותו (באחו²⁾ של טרים בחוכי. בשעה שורה
השתש בעצמי של ים, על הר המרטל וראה כמו אופן
על נהבה ר' אמרות יהויר בטוי שראוינו אני חתבי, על הר שני
יש בנסת של יטהאלם ימדינה תחת החר שם המרינה
טייר³⁾ סין, כאשר יובנו לכתיב אויתו בן נובה לבא
שם יסית שם.

נשלמו דבריו יעקב הכהן מכל הראות שראייטי בארך ישראל.

¹⁾ הוא לשון גרטני כי כן יאמרו המדברים בשפה זאת על
טכדר לא יוציא כמותו "געגען" בטובן "אונגעלאר".

²⁾ ציל בינהות ובמקום בדרך ציל ברכב.

³⁾ לטנוינו חפה אבל אין ספק שבוננו על הסאר של פריב.

⁴⁾ זו אינה נס בטעות ר' ב' צד ק' ובתחתיות החר ביר
בדוד זקוריום אותו פור סינו וכו' ע"ש.

השומות ושינוי נסחאות

בקדשו ל' ספרו וזה שערתי כי מחברי ר' יעקב ח'
בעוד שהארון הותה בידי היזירוי, נתנה עתה מצחצחים שדבר
זה מפירות עלי' בא רהטב, צי' וליל צד זו: י' בחברון
בנסתני אני יעקב בחוקך, תיעיה זו בתרן המערה...
יבשידצ'י התיעיה ליבנס אם לא יבנס כי אם יהודו עם הנר
ו'..., הנה הבניי, תיעיה דיא בניי של האמאניס בתה
חניצרים בידיע מבייאר אפי' שבימי עדרין הותה המשילה
בזרחות, ובזה עילום רבבי עם דבריו ר' בנימן ור' פרהיה
בגמה אחת, רק עד ביטים ההם היה עדרין אפשר לבא
לירק המערה פנימה כי מוד בשגגה י' המטלוטים לא נתנו
לבא שמה לשיטים אדרם, יבנה יספר לנו ר' עיברין מברנדזה
במכתביו שנית רוחץ ציל: י' בתרן המערה עצמה...
יבנס שם לא יהודו לא יטעהלו יבוי. ושהעתק מכתבי אשר
ח'... מעלה בזק ניכל למר כי ספר מסעיה של ר' יעקב
היא מקורי>.

אחריו טה ספרו וזה כבר הוא טסודו עצלי לדעת
עדירני הח' לנין כי תני נמצאת נס' העתקה אשר נעתה
בידי הח' בר אברהמס בקעטביבין, יהו כאשר שפט עיט
עליה ראיינו איזה שניים בנה יבן אותה אשר תחת ידי,
אצנוה נא איזם הנה.

צד' שורה מלסתה

ראש הספר עד טלה ולעתק נס' שמה

4

אהוב נתקן והשואר לברא

5

אמירין

6

לירושלים. שם ירדן

7

השפטות יתניינן נסחאות

16

צד שורה מלאמה	יבירישלם	4
"	(אצל) ליהא שם	"
6 ב' מלטעה	אבלם, מתחת הר חיותם בגור עורה	6
"	שעשי ביתי	"
"	ראשו חד	"
"	מלטעה בהיבתך	"
6 ב' מלטעה	חראי . . . ז עבנה (?)	6
ד' מלטעה	יאנן ולפנינו נפל טים ברפין	"
"	ישעיו	"
"	בי אך (?) חיו	"
7 ג' מלטעה	מי הם	7
"	במי	"
"	חנינה בבטה (?)	"
"	בלטעה ובשיזא אדם	"
"	שני	"
"	אורון	"
8 ב' מלטעה	ההס	8
"	רוכן	"
"	בלטעה אחד (?) וציל יבננו	"
"	יבנה	"
"	אחד	"
9 ב' מלטעה	באSTER פרט זבן לפנינו יבדפים נפל טיסו	9
"	עיטים	"
"	בלטעה ישמי הדר לשם אדרני זבן נבזן	"
"	הייא ערנן (?) ושבטער חניה עד בזן	"
"	בבל אויפן המלה קשה לרבעין	"
10 ד' מלטעה ולא פורכם (?)	שיורה	"

השפטות יתניינן נסחאות

17

זר שורה מלטעה	בעשא (?)	10
"	בלטעה המאים (?)	"
"	אין ריעין	"
"	מלטעה שרייט	11
"	היציאי	"
"	בשבטין	"
"	הציירם	"
שכני הבנירים זבן לפנינו יבדפים נפל טיסו	שכני הבנירים זבן לפנינו יבדפים נפל טיסו	"
"	שלטעה הטלך בנאי	"
"	בלטעה בדין (?) בדין	"
"	אחד	"
"	יעקב	"
"	לסתור	"
"	אחד-בנין	12
אסקדרים וילפנין אסקדרין	בלטעה	"
"	בלטעה	"
"	מןא (?)	"
"	ונבעבי	"
"	קמן	13
"	בלטעה	"
"	בעט	"
"	להבוי (?) בראש	"
"	להם (ה) אך הם	"
"	המוס איטו	"
"	בלטעה	"
"	בלטעה	14
ביורה נמק נברג עלי טען (?)	בלטעה	"
פתח כרבש	"	"
עיבי (?) אווטו-בשעה (?) שיורה	"	"

צד טיריה בתקופה

- 14 -

ב' מלחמת מרדיהם גזרה ימי רפויי עזראם בדורות
כ' כמו שראיתו בתברוי יהוירימחה נזכרן עלי
בעינן ימלת אני יש למחיק מין היבט
מי ליהא לא לפנינו ולא שם שם

Die
Rundreise
des
R. Petachjah aus Regensburg
nach
einer Hs., den ältesten Ausgaben und andern Druck-
werken ediert und übersetzt, mit Anmerkungen
und Einleitung versehen
von
Dr. L. GRÜNHUT
in
Jerusalem.

II. Teil.

Einleitung, Übersetzung und Register.

Hierzu eine Karte in Steindrück.

Jerusalem 1904.

Verlag: J. Kauffmann, Frankfurt a.M.

Preis beider Teile: Mk. 3.

Druck des Syrischen Waisenhauses, Jerusalem.

Inhaltsverzeichnis.

	Seite
1 Vorwort	
2 Vorbemerkung :	
I Die bei gegenwärtiger Ausgabe.	I — V
II Die gegenwärtige Redaction	V — VII
III Der Zweck von R. Pet.	VII — XII
IV Die Zeit seiner Reise	X — XII
V R. Pet's Peregrinatio	XII — XIV
VI Excurs.	XV — XVI
3 Die Rundreise des R. Pet.	1 — 50
4 Nachträge und Berichtigungen	
5 Register.	

Sr. Wohlgb.

Herrn Prof. Dr. W. Bacher

in Treue

und Freundschaft

vom

Verfasser und Herausgeber.

Aller Rechte vorbehalten.

6

VORWORT.

Vorliegende Reisebeschreibung führt von einem deutschen Juden, R. Pet. aus Regensburg, her, welcher in der 2. Hälfte des 12. Jahrhunderts blühte. Etwa 7 Jahre — 1178 — 85 — hat seine Reise durch Polen, Russland, die Krim, Chazarien, Armenien, Medien, Babylonien, Mesopotamien, Syrien und Palästina gedauert. Was er gesehen, gehört und erfahren, hat er in das Sibbub aufzeichnen lassen. Die Reiseroute, wie wir sie hier in Kürze angedeutet, rechtfertigt vollkommen den Namen „Rundreise“ (Sibbub).

Wenn schon aber eine Schrift, wie die vorliegende, in Anbetracht ihres Alters unsere Aufmerksamkeit auf sich lenkt; so regt vollends das Sibbub unser Interesse durch seinen Inhalt an. Sein historischer, wie geographischer Wert, noch dadurch erhöht, dass er eine willkommene Controle zu den Reisebeschreibungen des R. Benj. bietet, ist denn auch längst erkannt und verwertet worden. Umso schmerzlicher vermissen wir bis heute eine kritische Ausgabe dieses Werkchens. Dies erkennend, unterzog ich mich der nicht leichten Aufgabe, zunächst einen gesichteten Text her-

zustellen. Allerdings gelang mir dies nur insoweit als die Hilfsmittel es gestatteten. Im Vergleiche zu R. Benj., von dem uns noch verschiedene Hss. zu Gebot standen, flossen diese sehr spärlich. Gleichwohl ging auch bei diesen beschränkten Hilfsmitteln der Text — durch gewisse Herausgeber arg verstimmt, nicht leer aus. Eine neue Übersetzung, die sich adäquat dem Texte anschliesst, wie er uns jetzt vorliegt, hielt ich für sehr geboten.

Nicht überflüssig schien mir, unsere „Rundreise“ um sie einer bessern Veranschaulichung näher zu bringen, mit einer Karte¹⁾ zu versehen. Dass hierbei hauptsächlich der Orient in Betracht kam, ist sehr natürlich. Palästina ward als hinlänglich bekannt vorausgesetzt.

Indem ich hiermit mein Versprechen, gegeben bei der Veröffentlichung des R. Benj., einlöse, schliesse ich mit dem Wunsche, dass R. Pet. dieselbe Beachtung, welche ersterer gefunden, zu teil werden möge!

Jerusalem im März 1905

Dr. Grünhut.

1) Gezeichnet von Herrn Georg Gabler, Lehrer am Syr. Waisenhouse in Jerusalem. Für sein freundliches Entgegenkommen fühle ich mich ihm herzlichst verbunden.

Vorbemerkung.

Die bei gegenwärtiger Ausgabe zu Rathe gezogenen Hilfsmittel.

I.

Die Rundreise des R. Pet. liegt uns in mehreren Editionen vor. Sie sind, so weit sie hier in Betracht kommen können, bei Steinschneider¹⁾ verzeichnet. Bloß eine einzige ist dem Nestor der jüdischen Gelehrsamkeit entgangen. Es ist dies die Ausgabe Zanolini's, welche er mit lateinischer Übersetzung versehen, in dessen „Ratio Institutioque“, Padua 1750 erscheinen liess. Sie benutzte ich bei meiner Bearbeitung der Itinerarien des R. Benj. von Tude-la²⁾, (gedruckt Jerusalem 1903) und stand mir auch jetzt bei der Herausgabe des R. Pet. zu Gebote.

Eine zweite, der Zeit nach ältere Ausgabe erlangte ich zur Benutzung auf unbestimmte Zeit von der Budapest Seminar Bibliothek³⁾. Das Exemplar, gedruckt Altdorf 1719⁴⁾, enthält die bekannten „Exer-

1) Lunz' Jerusalem, 1889 S. 43.

2) Vgl. das. 2. Teil S. 20 Anm. 4.

3) Deren Verwaltung, namentlich dem gelehrten Bibliothekar, Herrn Prof. L. Blau, wie allen denen, die meine Arbeit förderten, sei hiermit der herzlichste Dank ausgedrückt.

4) Ottensoser so auch Steinschneider (a. a. O.) schreiben, 1687, vorliegende Ausg. blieb demnach letzterem unbekannt. Wir bezeichnen diese Ausg.: EW (• Editio Wagenseil), zum Unterschiede von der Prager, die wir mit Ep bezeichnen.

citationes“ von J. C. Wagenseil. Auf Blatt 168 bis 200 befindet sich die „Peregrinatio“ des R. Petch., welche, nach einer Hs. ediert, gleichfalls mit lateinischer Übersetzung versehen ist. Anfangs dachte ich, mir lägen in diesen Werken zwei verschiedene Editionen vor; aber schon beim ersten Vergleich überzeugte ich mich, dass Zanolini den Wagenseil einfach abgeschrieben hat⁵⁾ mitsamt seinen Druckfehlern, welche er seinerseits nur noch um einige vermehrte.

An Hss. hat sich, soweit ich in Erfahrung bringen konnte, bloss eine einzige⁶⁾ erhalten. Sie ist Eigentum der Leipziger Stadtbibliothek. Meinem Ersuchen, gerichtet an Herrn Dr. Porges in Leipzig, eine Abschrift des Zanolini'schen Textes mit dem dortigen Ms. zu vergleichen, kam der gelehrt Rabbiner bereitwilligst nach, wofür ihm auch an dieser Stelle der gebührende Dank gezollt sei. Sein Begleitschreiben, mit welchem zugleich meine Abschrift eintraf, lautet wie folgt:

Leipzig, 9. 1. 05 „Die Leipziger Hs. ist von Wagenseil in seinen „Exercitationes“ mit grosser Sorgfalt ediert worden. Nachdem ich einige Blätter Ihrer Copie mit der Hs. verglichen hatte, sah ich, dass Zanolini nichts weiter geleistet hat, als dass er den Text bei Wagenseil durch einige neue Fehler verderbt hat. Diese Zanolini'sche Ausg. ist wertlos und darf bei einer Neuauflage gar nicht in Betracht kommen. Ich habe in Ihrem Ms. nur die Stellen mit Varianten aus der hiesigen Hs. versehen, wo Wagen-

5) Vgl. Grünut, Magyar - Zsidó Szemle, Januarheft 1905 S. 66. S. auch weiter.

6) Sie soll Wagenseil seiner Ed. zu Grunde gelegt haben. Die Hs. bezeichnen wir: CL. (= Codex-Leipzig).

erhalten hat, ist zu übersetzen: „... und langte nach sechs Tagen [an] den Strom Dnjeper an“. Aber gerade das Adverbium, wodurch der Satz verständlich wird, streicht Ottensoser. Er bezeichnet es in der Ann. als überflüssig; das ist es aber ganz und gar nicht. Im Gegenteil; erst durch dieses Wörtchen, macht sich uns R. Pet. begreiflich.

Es kann hier nicht meine Aufgabe sein, Ottensoser nachzuweisen, wie oft gegen den Text gesündigt hat. Ich denke, die angeführten Beispiele dürften schon genügen, uns davon überzeugt zu haben, dass Ottensoser's Text unzulänglich sei. Im übrigen verweise ich auf meine hebr. Noten. Wohl darf ich aber getrost sagen, dass ich mir keiner willkürlichen Textänderung bewusst bin. Wenn ich hier und da der einen oder der anderen La. den Vorzug gab, so geschah es nach sorgfältiger Erwägung. Wie ich mir nun einerseits — soweit es eben meine Hilfsmittel gestatteten — alle Mühe gab um die Herstellung eines gesichteten Textes: so bestrebt war ich andererseits die Schwierigkeiten zu überwinden, welche mir bei der Übersetzung im Wege standen. Denn davon kann sich Jedermann leicht überzeugen, dass die Sprache unseres „Sibbub“ hart, gewunden und verschlungen ist. Es war daher kein leichtes sie zu bemeisten, ohne dem Texte Abbruch zu tun, ihm aber auch nicht sklavisch zu folgen. Inwieweit mir dies gelungen—dieses Urteil überlasse ich andern.

Die gegenwärtige Redaction der Peregrinatio des R. Pet.

II.

Es unterliegt keinem Zweifel, dass das „Sibbub“ in seiner gegenwärtigen Gestalt nicht unmittelbar aus der Hand seines Urhebers hervorgegangen sein

kann. Kein einziges Mal im ganzen Werkchen wird R. Pet. redend eingeführt. Es wird vielmehr durchgehends von ihm in der dritten Person gesprochen¹⁰⁾. Ottensoser¹¹⁾ meint nun, dass dessen Redacteure die zwei Brüder, R. J. ha-Laban, R. Nachman, und R. Jehudah der Fromme gewesen wären. Allein für diese Annahme gibt es auch die leiseste Spur eines Beweises nicht. Es ist auch nicht einzusehen, warum die Redaction eine solch hervorragende dreifache Kraft erfordert haben sollte. Dazu kommt noch, dass die drei Gelehrten gar nicht an einem Orte lebten. Der Sitz des R. J. ha-Laban war Prag, die Hauptstadt Böhmens, während die beiden andern in Regensburg, in Deutschland wohnten. — Dies scheint wohl der Grund zu sein, weshalb Steinschneider¹²⁾ die beiden Brüder weglässt und R. Jehudah b. Samuel, (den Frommen), allein als Redactor bezeichnet. Gestützt wird diese Annahme durch folgenden Passus: „R. Jehudah der Fromme wollte es nicht aufzeichnen . . .“ (w. S. 8). Allein an der Erwägung, dass erstens R. Jehuda sich selbst den Beinamen der „Fromme“ nicht beigelegt haben würde; dass ferner der Redactor, wenn identisch mit R. Jehudah, sicherlich in der ersten Person von sich gesprochen haben würde, scheitert auch diese Annahme.

Indessen ist es nicht ausgeschlossen, dass in diesem Passus auf eine Recension hingewiesen wird¹³⁾, deren Redactor tatsächlich R. J. der Fromme war. Diese Recension mag der noch gegenwärtig vorhandenen als Vorlage gedient haben. Hinzu mögen dann

10) Vgl. Ottensoser, Einleitung §. 2.

11) Ibidem.

12) A. a. O.

13) Vgl. weiter Anm. 21.

seil's Ausg. in Folge unrichtiger Lesung oder eingeschlichener Druckfehler von der Vorlage abweicht. Den besten Text liefert die Prager Ausg., die nur wenige Druckfehler hat. Sie werden aus meinen Anmerkungen zu Ihrem Ms. ersehen, dass ich die Leipziger Hs. mit grosser Sorgfalt durchgegangen bin. Aber die Fehler bei Zanolini, die in der Ausg. von Wagenseil nicht vorhanden sind, habe ich nicht corrigiert, weil sie nach Ed. Wagenseil zu korrigieren sind¹⁴⁾.

Zu grossem Danke fühle ich mich verpflichtet für die ausserordentliche Freundlichkeit des Privatgelehrten, Herrn A. Epstein in Wien, der mir die sehr seltene Prager¹⁵⁾ Ausg. (1595) seiner Reichhaltigen Bibliothek für die ganze Dauer meiner Arbeit zur Verfügung stellte.

Während nun die späteren Ausgg. ein Abrück der Prager Ausg. sind, legte Ottensoser seiner Edition (auch deutsch, Fürth 1844) den Wagenseil'schen Text zu Grunde.

Schliesslich verdient auch das Seder ha-Doroth von Heilperin (Warschau 1873) erwähnt zu werden. Seine Laa., wenn auch aus Secunderquellen geschöpft, enthalten eine Fülle sehr werthvoller Varianten, nach denen die Ausgg. sich berichtigen lassen.

Das ganze verfügbare Material durchgehend, fand ich, wie schon Porges bemerkte, dass Ep tatsächlich den besten Text liefert. Ich legte daher sie meiner Ausgabe zu Grunde. Nur der Anfang schien mir echter, wie ihn EW bietet. Zu dem Stücke, welches wir mit „Vorwort“ bezeichnen, bemerkte zwar Porges: „Dieser Titel¹⁶⁾ ist in der Hs. (CL) nicht

7) Zum Unterschiede von EW nennen wir sie Ep (= Editio princeps).

8) Vgl. die hebr. Noten hierzu.

ursprünglich vorhanden gewesen, sondern von Wagenseil hinzugeschrieben.“ Allein wo soll ihn denn Wagenseil hergenommen haben? Ep kann er nicht entlehnt sein, weil in diesem Falle er da wie dort gleich gelautet haben würde. Wo fand er ihn denn? Ich glaube daher, dass W. jedenfalls eine zweite Hs. vorgelegen, der er das Stück entnehmen und in CL nachtragen konnte. In jedem anderen Falle würde er sich einer Fälschung schuldig gemacht haben.

Warum Ottensoser, der EW folgt, dennoch diesen „Titel“ weggelassen hat, ist mir nicht klar. Zu rügen ist aber noch mehr, dass er sich einerseits Conjecturen gestattet, die völlig den Text entstellen, und andererseits zu Laa. zwingt, die geradezu einen Unsinn aussagen. So z. B. übersetzt er, gemäss seiner Vorlage: „... und man geht durch eine Höhle über den Jordan (!), wie es heisst: der Jordan entspringt in der Höhle bei Paneas.“ (S. 56. Vgl. w. unten S. 39). Oder wenn er sagt (S. 59): „Dann reiste R. Pet. nach Obergailäa und verweilte auf den Bergen (!) Zu welchem Zwecke soll er denn auf den Bergen veweilt haben? Richtig liest aber Ep, wonach zu übersetzen ist: „Er ging nach Obergailäa, das wegen seiner Gebirgs-Lage die Bezeichnung „Ober“ erhielt.“

Aber auch EW bietet oft richtige Laa. So z. B. gleich Zeile 2 liest Ep, welcher La. denn auch Ottensoser folgt: „... aus Russland ging er in sechs Tagen⁹⁾ über (?) den Fluss Dnepr.“ So aber kann der Urtext unmöglich gelautet haben; da die Überfurt des Dnjepers doch keine sechs Tage erfordert haben kann. Nach EW aber, in welcher das Richtige sich

9) „Auf“ kann es nicht heißen, weil das folgende „jenseits“ nicht passen würde.

auch mündliche Mitteilungen gekommen sein, sowie Weglassungen aus der Vorlage, was dann zur Folge hatte, dass das Werkchen den fragmentarischen Charakter, welchen es heute aufweist, annehmen musste. Dass R. Petachjah's Bericht uns nur im „Anzuge“ vorliegt, hat auch schon Grätz (a. a. O. S. 458) erkannt. Die mündlichen Mitteilungen, welche die schriftlichen Auslassungen ergänzen sollten, mögen es verschuldet haben, dass „die Partieen bunt untereinander gewürfelt“ seien. Eine zweite von unserer stark-abweichende Recension hat es sicherlich einmal gegeben. Möglich also, dass deren Redactor R. J. der Fromme war. Von wem aber die gegenwärtige Recension redigiert worden ist, das lässt sich nicht mehr ermitteln.

Der Zweck von R. Pet's. Reise.

III.

Über diesen Punkt soll an anderer Stelle ausführlicher gehandelt werden. Ich will mich hier kurz fassen. Die blutigen Verfolgungen im Mittelalter hat den hartbetroffenen Söhnen Jakobs sehr häufig den Wanderstab in die Hand gedrückt. Die von erstem Kreuzzuge schwer heimgesuchten Prager Juden fassten den Entschluss, nach Polen auszuwandern. Allein durch Wratislaw, den Fürsten Böhmens an den Bettelstab gebracht, mussten sie vorläufig den Plan aufgeben¹⁴⁾. Das Jahr 1147¹⁵⁾ heischte wieder und auch in Böhmen neue Märtyrer. Beinahe wäre um dieselbe Zeit die grösste Autorität der Judenheit, R. Tam in Ramerü, ums¹⁶⁾ Leben gekommen. Die Kunde war

14) Graetz a. a. O. S. 112—13.

15) Ebenda 182.

16) Ibidem 181.

sicherlich bis Prag gedrungen, schon umso mehr, als R. J. ha-Laban in Prag dessen Schüler war. Den 20. Sivan¹⁷⁾ 1171 erlitten die Juden Blois auf dem Scheiterhaufen den Märtyrertod. R. Tam setzte hierauf den 20. dieses Monats als Fasttag ein¹⁸⁾, wovon er die weitesten Gemeinden, sicherlich also auch Prag, den Wohnort seines Schülers, in Kenntnis setzte. So folgte, mit kleinen Unterbrechungen, Schlag auf Schlag, jeder aber mit Vernichtung auf das Haupt der wehrlosen Bekänner des Einig—Einzigern herniedersausend.

Auf seiner Heimreise, zwischen 1172 und 1173 hatte R. Benj. auch Prag und Regensburg berührt. Das Beispiel R. Benj.'s, dessen persönliche Bekanntschaft R. Pet. sicherlich hier gemacht hatte, wirkte auf diesen so stark ein, dass er sich, von seinem Bruder, bzw. der Prager Gemeinde angespornt, gleichfalls zu einer ähnlichen Reise,¹⁹⁾ dieselben Zwecke verfolgend, entschloss. Hatte R. Benj. aber Südarabien als Endziel ins Auge gefasst; so schien R. Pet., zunächst Polen oder Russland Babylonien²⁰⁾ als das geeignete Land, wohin der Strom der Auswanderer zu leiten wäre. Jemen, von weiten wüsten Strecken umgeben, war ein zu weites, kaum erreichbares Ziel. Den Landweg hat der Krieg, der die mächtigen Völker zweier Bekenntnisse ununterbrochen in Athem

17) Ebenda 219.

18) A. a. O. S. 220.

19) Vgl. Einleitung zu R. Benj. Reisebeschreibung T. 2 S. 19 ff.

20) Sicherlich war der Name des Bagdader Schulpräsidenten, Samuel b. Ali, in Böhmen und Deutschland bekannt, oder wenigstens durch R. Benj. bekannt geworden. Vgl. Epstein, Mschr. 1895 S. 511 und Jg. 40. S. 134. Dass Einzelauswanderungen nach Babylonien nicht zu den Seitenheiten gehörten, ist genügend bekannt.

hielt, unsicher gemacht; der Weg zu Wasser war nicht gefahrlos. Beiweitem leichter und viel gefahrloser war Babylonien zu erreichen. Babylonien! Die Heimstätte Talmud, zu der des letztern Anhänger mit unwiderstehlicher Macht sich hingezogen fühlten: das Geburtsland der Geoninn, welche den Talmud ausbauten, ihm neues Leben einhauchten, die jüdische Wissenschaft anbahnten, die Responsenliteratur begründeten und dadurch die verschlungenen Wege der Halachah um Vieles zugänglicher machten; ein Land, in dem Exilarchat und Geonat nach 2 hundertjährigem Erlöschen sich wieder zu alter Macht und Blüte erhoben hat — wer hätte nicht freudig dasjenige Land, in welchem dem Volke Israel keine Qual des schweren Galut erspart geblieben ist, mit den herrlichen, vom Glücke und Segen strotzenden Euphrat-Ebenen vertauscht?!

Wäre R. Petachjah's Reise eine freiwillige und keine Tendenzreise gewesen; so hätte er sicherlich gestrebt, zuallererst nach Palästina zu gelangen; denn wo in der ganzen Diaspora gibt es ein jüdisches Herz, das nicht bei dem Gedanken „einer Wallfahrt nach Erez Jisrael“ höherschlägt? Wo ein frommer Pilger, dessen Schritte nicht die verzehrende Liebe zu dem Lande befleigelt hätten, das uns die Vergangenheit in tausenderlei Farben, bald in lichten, bald in düstern, vor die Seele zaubert, uns zur Hoffnung auf eine bessere Zukunft ermahnt; ein Land, dessen Staub diejenigen deckt, auf die ein Volk mit Stolz hinklickt? Warum führte R. Pet.'s Weg zuerst nach Babylonien und nicht, wie man billig erwartet hätte, nach Palästina? Warum fertigt er überhaupt Palästina so rasch ab, während von Babylonien er sich gar nicht zu trennen vermag? Wieder und wieder kommt er darauf zurück, von Babylonien rühmlichst zu sprechen, sich

in Lobeserhöhungen für den Schulpräsidenten zu ergehen, als ob ausser Babylonien keine Welt mehr wäre und ausser R. Schemuel b. Ali es keinen Gelehrten mehr in Israel gegeben hätte! — Gleichwohl ist das Land seiner Begeisterung nicht die Heimstätte seiner bedrängten und verfogten Brüder geworden. Denn der Mann, für den er so sehr schwärzte, hat, wie es scheint, trotz Titel und Würden, den Einfluss bei Hofe doch nicht besessen, dass er diesen günstig für die Sache zu stimmen vermocht hätte.

Die Zeit seiner Reise.

IV.

Hildesheimer (Israelitische Monatsschrift, wissenschaftliche Beilage zur Jüd. Presse, 1903 No. 10 S. 38) schreibt: „... 1175 unternahm Pet. aus Ratisbonne (Regensburg) über Böhmen, Polen, Russland, die Krim, das Chazarenreich etc. eine Reise nach Palästina²¹⁾: ...“ So sagt auch Grätz (a. a. O. Bd. VI N. 10 458), was er auf folgende Weise begründet. „Damaskus“, schreibt er, „gehörte damals schon zu Saladin, dem Sultan Egyptens..., (s. weiter S. 38). Diese Stadt... kam erst November 1174 in Saladins Besitz, also war R. Pet. im Orient nach 1174. Jerusalem war zur Zeit seiner Reise noch in den Händen der Christen (s. w. S. 45), also vor October 1187. Demgemäß muss man die Reise zwischen 1175 — 85 setzen.“

An einer andern Stelle (Bd. V Note 20 S. 485) gibt er das Jahr 1180. an. Offenbar wollte er damit das Jahr seiner Anwesenheit im Orient näher bezeichnen.²²⁾ Und das kommt tatsächlich der Wahrheit sehr

²¹⁾ Daß er nicht direkt reiste, sondern den weiten Umweg gewählt hatte, beweist, daß ihm nicht Palästina Hauptzweck war.

²²⁾ Vgl. Graetz ibidem Bd. VI S. 300.

nahe. Dies lässt sich durch folgende Facta begründen. Einem beim Beten sich eingeschlichenen Missbrauche steuernd, änderte Maimonides die Gebetsweise dahin ab, dass die Schemonah Esreh (18 Benedictionen) nicht, wie es herkömmlich war, die Gemeinde zuerst leise betete, sondern gleich von Vorbeteter laut vorgetragen werde. Diese Verfügung fand nicht nur in Palästina und Syrien, sondern auch in Babel²³⁾ Nachahmung. Denn ausdrücklich heißt es bei R. Pet. (S. 32)²⁴⁾, dass nur die „Lobgesänge“ die Gemeinde mitbetete.

Ferner berichtet R. Pet., dass während seiner Anwesenheit in Bagdad arme Gelehrte nach Meschedch übersiedelten, um die dortigen Völker, welche sich zum Judentum bekehrt atten, in Bibel und Talmud zu unterrichten²⁵⁾. Auffallend ist nun, dass sich, wie R. Pet.'s weiterer Bericht lautet, auch „Schüler aus Egypten dorthin begaben. Offenbar haben sich die moschischen Fürsten mit der gleichen Bitte, ihnen Gelehrte zu entsenden, ebenso an Maimuni²⁶⁾ gewendet, wie an R. S. b. A. Dies setzt also voraus, dass Maimuni's Namen bereits weit und breit bekannt war, was aber vor 1177 schwerlich noch der Fall war. Vgl. Grätz a. a. O. S. 336 ff.). Somit fällt R. Pet. Reise im Orient nach 1177.

Wie lange sie bis Babylonien gedauert habe,

²³⁾ Nach R. Benj. (T. 2. S. 57) gab es in Babel 20000 jüd. Familien. Es ist also hier nicht von Bagdad die Rede.

²⁴⁾ S. Grätz a. a. O. S. 388 S. auch den hebr. Teil dieser Arbeit und die Noten hierzu.

²⁵⁾ Weiter S. 35, wozu Graetz ibidem S. 300 zu vergleichen ist.

²⁶⁾ Ob sich R. S. b. A. durch diese Vorfälle nicht zurückgesetzt fühlte, ist schwer zu verneinen. Mag sein, daß die Spannung, die später zum Ausbruche kam, schon ältern Datums gewesen sei. Vgl. Grätz das. 360.

können wir nicht wissen; da der Bericht sich nur lückenhaft erhalten hat. Er beginnt nämlich mit Prag und steht mit einem Satze in der Krim. Ebenso bricht er bei Palästina ab, und lässt nur noch merken, dass er auch in Griechenland²⁷⁾ war (vgl. R. Benj. ibidem S. 19). War er nun in Babylonien um 1179—80; so hat er wohl kaum vor 1178 die Reise angetreten. Denn zwei Jahre dürften hinlänglich ausgereicht haben zu der Reise von Prag bis Babylonien.

R. Petachjah's Peregrinatio und R. Benj's Itinerarium.

V.

Wie R. Benj. so macht uns auch R. Pet. mit historischen Facten bekannt, die nicht von unterzuschätzendem Werte sind²⁸⁾. Was aber die Persönlichkeit der beiden Touristen betrifft, so kann man sie kaum auf eine Stufe stellen. R. Benj. wird hohe Gelehrsamkeit nachgerühmt, während bei R. Pet. dies der Fall nicht ist. Ersterem stand die arabische Sprache zu Gebote, R. Pet. dagegen verstand nichts von ihr (vgl. w. S. 17). Andererseits war R. Pet., wie schon S. 7. durchblicken lässt, mit Glücksgütern gesegnet, während R. Benj. sich, dem Anscheine nach, dessen nicht rühmen konnte. Wie persönlich, so sind sie auch in den Berichten, von den Stellen²⁹⁾ abgesehen, wo sie mitein-

27) Der Bericht deckt sich zum Teil mit dem des R. Benj. S. 19

28) Von literatur — historischer Bedeutung ist S. 16, indem wir hier zum ersten Male erfahren, daß R. Saad Gaon auch über die Mischnah einen Commentar verfaßt hat. Vgl. Grätz ibid. V. S. 435. Auch die Geographie geht bei R. Pet. nicht leer aus. Auf diese Punkte hinzuweisen ist überflüssig.

29) Auf diese ist in den Noten hingewiesen worden. Besonders aber sei hervorgehoben S. 28 15 ff.; 18 20, und

ander übereinstimmen, sehr verschieden. R. Benjamin's Berichte lauten präcis. sind erschöpfend. Er gibt genau an, wie weit ein Ort von dem andern entfernt ist, bezeichnet überhaupt alle Ortschaften, die er passierte, mit Namen; lässt es sich angelegen sein, zu ermitteln, wieviele Mitglieder jede Gemeinde zählte, macht nahmhaft all die Autoritäten, mit denen er in Berührung kam, kurzum: er lässt sich nichts entgehen, was von einem Interesse war. Von allemdem erfahren wir blutwenig³⁰⁾ bei R. Pet. Er fertigt alles und jedes kurz und rasch ab: verschweigt mehr als er spricht. Nur bei Babylonien, — da wird er redselig. Seine ganze Redekunst erschöpft sich schier, so er auf Babylonien, und in zweiter Reihe erst, wenn er auf Palästina zu sprechen kommt. Und spricht er einmal von R. S. b. A., so geht er ganz in Begeisterung für dieses Schuloberhaupt auf. So z. B. spricht er von Hillah (S. 24), und verschweigt, dass dort eine zahlreiche jüd. Gemeinde existiert habe (Vgl. R. Benj. S. 58). Dasselbe vermisst man bei ihm bei der Erwähnung von Babel (S. 32), wo nach R. Benj. (S. 57) 20,000 jüd. Familien ansässig waren. In Chamath traf letzterer 70 jüd. Familien an (S. 44), und R. Pet., der ebenfalls in Chamath war (S. 38), lässt die Gemeinde unerwähnt. Bei dieser Gelegenheit erfahren wir bloss, dass der Abschreiber der vorliegenden Recension es zuletzt unterlassen hat, die

S. 66 — 68²; S. 34⁴ und R. Benj. S. 63³. Bisweilen kann der eine Bericht durch den andern ergänzt werden, so z. B. R. Benj. S. 57²⁴ mit R. Pet. 32¹⁶. Einmal scheint sich R. Pet. in direkten Widerspruch zu R. Benj. gesetzt zu haben. Diesen Eindruck macht auf uns S. 45²⁵, wenn man die Stelle mit R. Benj. 31²² vergleicht. S. auch weiter S. 7 (17).

30) S. weiter S. 9 (24) und auch sonst.

31) S. oben Anm. 29.

Zeitdauer anzugeben, welche die Reise von einem Orte nach dem andern erforderte. Was zu dieser Stelle noch zu bemerken wäre, ist in den hebr. Noten nachzulesen.

Aeußerlich unterscheidet sich R. Pet's. „Sibbub“ von den Massaoth des R. Benj. durch dessen Einteilung in Capiteln. Doch näheres hierüber im Vorworte zum hebr. Teile.

EXCURS

Unter der Ueberschrift: „Zilzach — Ramah¹⁾“ habe ich in der Einleitung zu R. Benj. Teil I (S. 6—9) die Frage behandelt, ob Rachel's Grab dort zu suchen sei, wo es heute gezeigt wird, oder nicht. Ich glaube die Frage verneinen zu müssen. Damit stimmt nun, wie ich mich nachträglich überzeuge, auch R. Pet. überein. Denn er sagt, dass er vom Grabe Rachel's nach Jerusalem gegangen war (S. 43—44). Wenn er nun vom Norden kommend, zuerst das besagte Grab angetroffen hat, so kann dasselbe unmöglich südlich von Jerusalem gelegen haben. ferenr heisst es bei ihm, dass die Entfernung zwischen dem Grabe und Jerusalem eine Halbtagsreise betrug. Hier kann doch nicht von der Stelle, die heute als das Grab Rachel's ausgegeben wird, die Rede sein, u. z. desshalb, weil diese Entfernung keine zwei Stunden beträgt. —

Es scheint mir daher, dass die Ueberlieferung schon damals eine geteilte war. Nach Manchen lag nämlich das fragliche Grab im Süden Jerusalems, also an der Stätte, die noch heute als solche bezeichnet wird. Nach Anderen aber befand es sich gerade in der entgegengesetzten Richtung, nämlich im Norden Jerusalems. Damit hebt sich auch der Widerspruch, in welchem die beiden Touristen zu einander sich befinden. —

1) Im Midrasch Sutta zum Hohenliede, ed. Buber S. 8 (oben) finde ich, daß auch Jerusalem Ramah geheißen hat. (Vgl. hierzu Raschi, Sam. I 9,4). Woher ber Midrasch dies genommen hat, ist mir nicht klar. Jedenfalls glaubte ich diese Stelle nachzutragen zu sollen.

Die Ortsnamen.

Prag	Chamat
Kiew	Haleb (Aram Zeba)
Nisibis	Damaskus
Chosen Kepha	(Pamjas)
Neu-Niniveh	Tiberias
Alt-Niniveh	Sufurieh
Bagdad	Uscha
Polos	Schafram
Kneset Jechezkel	Akko
Nehardea	Jabneh ¹⁾
Hillah	Arbel
Schuschan	(Rachels Grab)
Neu-Babylon	Jerusalem
Alt-Babylon	Hebron
Haran	Mamre
Aram Naharajim	

1) Über Uscha und Schafram vgl. Schwarz, Das hl. Land S. 138; richtiger aber bei Hildesheimer, Geogr. Pal. S. 15 Note 116. In Akko war R. Pet., wie er selbst sagt (S. 46). Ist nun die La. Jabneh (S. 41) gesichert, so kann er unmöglich von Akko dorthin und dann nach Arbel gegangen sein. Ob zur Zeit Petachjah's Juden in Jabneh wohnten, ist sehr zweifelhaft, vgl. R. Benjamin S. 87. Er scheint daher Jabneh hier "bloss gelegentlich" erwähnt zu haben. Vgl. noch Epstein, Eldad ha-Dani S. 13 und unsere Noten zum hebräischen Teile dieser Arbeit.

Berichtigungen zur Vorbemerkung.

S. III Z. 13 Anstatt Reichhal- ist zu lesen reichhal-
 " " " 23 " varian- " " " Varian-
 " V " 5 von unten. Anstatt andern i. z. l. Andern
 " VII " 5 Anstatt Anzuge ist zu lesen Auszuge
 " IX " 4 " " [des] Talmud
 " " " 11 von unten. Anstatt befliegelt ist zu le-
 sen beflügelt.
 „ XII „ 16 Anstatt Bet. ist zu lesen Pet.

EXCURS.

" 4 „ glaubt, ist zu lesen glaubte
 " 11 „ ferenr " " " Ferner
 " 3 von unten Anstatt ber i. z. l. der

Nachträge und Berichtigungen¹⁾.

S. 5 (Vorbemerk.). Nur noch auf eine Stelle sei hier hingewiesen. Zu S. 23 Z. 4²⁾ fügt Ottensoser hinzu: „auch er liegt dort begraben.“ Das kann aber unmöglich richtig sein. Denn weiter (S. 37 Z. 11) sagt R. Pet. selbst, das Grab Ezra's wird „am Ende Babylonien“ gezeigt. Wie könnte er aber dies gesagt haben, wenn dasselbe Grab nach ihm bei Kneseth Jecheskēl sich befunden hätte? Ferner heisst es bei ihm (S. 49): „... in Bassra,³⁾ das zu Babylonien gehört, liegt Ezra's Grabsstätte.“ Wo liegt aber Bassra, und wo liegt Kneset^b Jecheskēl! Die Entfernung gibt R. Pet. selber auf 6 Tagereisen an (S. 26—27). Wie kann er nun gesagt haben, „dass auch er dort begraben liege“? Offenbar verschrieb sich Ottensoser auch hier, und wir müssen nicht allein seine Ergänzung zurückweisen, sondern auch den textlichen Aufangssatz streichen.

S. 7 Z. 29. Vgl. hierzu b. Ketuboth 77 b.
 " 17 " 12 " " Das Buch Jezirah, gedruckt
 Mantua 1561, S. 70.
 " 40 " 23. Anstatt trajecto ist zu lesen trajecto.
 " 48 " 26. " 8 " " " 28.

¹⁾Über etwaige, den Sinn nicht störende Druckfehler erachtete ich die Berichtigung als überflüssig. Gern erfülle ich hier die mir sehr angenehme Pflicht, Seiner Hochwürden, Herrn Pater Schmidt, der mir auch bei der Correctur, gegenwärtiger Arbeit behilflich war, meinen verbindlichsten Dank auszudrücken.

²⁾ Anstatt Ararjah's (in derselben Z.) ist zu lesen Azarjāh's.

³⁾ Vgl. hierzu S. 26 Anm. 84, 85 u. 90.

Register¹⁾

- Bacher 5.
Benj. R. 4, 5, 6, 9, 10, 12,
13, 14, 16, 17, 20, 21, 23,
24, 25, 29, 30, 31, 32, 34,
35, 36, 38, 39, 40, 43, 44,
45, 46, 47, 48, 49, (Vor-
bem.) 1, 2, 8, 11, 12, 13.
Berliner 7, 49.
Buber 43.
Buxtorf 2
Daniel 6, 22, 31.
Epstein 18, (Vorbem. 8).
Ezechiel 22, 34.
Genesis 7, 9, 35, 36, 44, 48.
Gesenius 15, 34.
Grätz 8, 11, 12, 14, 27, 34, 37
(Vorbem.) 7, 10, 11
Grünhut 4, 5, 42 (Vorbem) 2.
Harkavy 26.
Heilperin 5, 15, 23, 25, 27,
30, 38, 40, 42, 43, 49.
Jeremia 13, 34.
Jes. 47.
Josephus 13.
Josua 39, 46
Kimchi 34.
Kön. 13 34. 45.
- Lek. Tob. s. Buber.
Löw (J) 18.
Löw (L) Gesammelte Schrif-
ten 33.
Lunz s. Steinschneider.
b. Makkoth 29.
Magyar Zs. Sz. s. Grünhut.
b. Menachoth 32.
Numeri 10.
Onkelos 11.
Ottensoser (zerstreut durch
das ganze Werk).
Porges Vorbem. 2, 3.
Pseudojonathan 4.
Raschi s. Berliner.
Saadia Gaon 8, 9, 34, (Vor-
bem.) 12.
Sachariah 47.
Samuel 12, 20.
Schwarz (das hl. Land) 16.
Steinschneider 9, (Vorbem.)
1, 6.
Wagenseil 17, 18, 19, 39,
40, 41, 42, 45, (Vorbem.) 2, 4.
Zanolini 12, 17, 40, (Vor-
bem.) 1, 2, 8.
Zunz 23.
-

1) Erhebt keinen Anspruch auf Vollständigkeit.